

ΠΡΟΑΓΩΓΗ
ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΕΣ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΗΣ
ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ

**ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ
ΕΙΡΗΝΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΚΑΤΑ
ΜΗΚΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ
ΓΡΑΜΜΗΣ

Copyright © 2013

Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Η παραγωγή έγινε στην Κύπρο.

Όλα τα δικαιώματα επιφυλάσσονται. Κανένα μέρος αυτής της έκδοσης δεν μπορεί να αναπαραχθεί, να αποθηκευτεί σε σύστημα ανάκτησης ή να μεταδοθεί σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη άδεια από το UNDP-ACT Action for Cooperation and Trust.

Εκδόθηκε από το UNDP-ACT

Published by UNDP-ACT

ISBN 978-9963-627-05-9

www.undp-act.org

Ευχαριστίες

Συντακτική Ομάδα

Christopher Louise και Tabitha Morgan

Συντελεστές

Christopher Louise, Nicolas Jarraud, Kimberly Foukaris, Elisabeth Kassinis,
John Lewis, Σταυρούλα Γεωργιάδου, Nilgun Arif, Pelin Maneoglu, Pembe Mentesh

Μετάφραση

Μέλινα Μιχαηλίδου, Αναστασία Επαμεινώνδα, Γιαννάκης Σολωμού

Σχεδιασμός

Zara Der Arakelian

Εκτύπωση

Absolute Paper

Εάν επιθυμείτε να κάνετε ειρήνη με τον εχθρό σας, θα πρέπει να συνεργαστείτε μαζί του. Τότε, εκείνος θα γίνει συνεργάτης σας.

Nelson Mandela
Πρώην Πρόεδρος της Νοτίου Αφρικής

«Δεν μπορούμε να αλλάξουμε το παρελθόν αλλά μπορούμε να αλλάξουμε τη στάση μας έναντι του. Να ξεριζώσουμε την αλαζονεία και να φυτέψουμε την ταπεινότητα. Να ανταλλάξουμε το μίσος με την αγάπη, κάνοντας το παρόν άνετο και το μέλλον υποσχόμενο.»

Maya Angelou,
Αφροαμερικανή Ποιήτρια και Ηγέτης Πολιτικών Δικαιωμάτων

«Η πραγματική ειρήνη σπάνια μπορεί να επιβληθεί από τα έξω. Πρέπει να γεννηθεί εντός και μεταξύ των κοινοτήτων μέσα από συναντήσεις και διάλογο και στη συνέχεια να μεταφερθεί προς τα έξω.»

Jean Vanier,
Φιλόσοφος και Συγγραφέας

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1:	7
Ένας καινοτόμος συνεταιρισμός για κοινωνική αλλαγή	
Κεφάλαιο 2:	16
Οι Κύπριοι αποδεικνύουν ότι είναι εφικτή η συνεργασία και η συνύπαρξη	
Κεφάλαιο 3:	27
Οι πολίτες διαδραματίζουν το δικό τους ρόλο στην αναζήτηση της ειρήνης	
Κεφάλαιο 4:	52
Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών φαντάζονται νέες ιστορίες για το μέλλον	
Κεφάλαιο 5:	67
Η Κληρονομιά	
Παραπομπές	72
Σημειώσεις τέλους	74

Φωτογραφίες: Σελίδες 29 - 44

**Απόσπασμα από το ψήφισμα 2114 του
Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών**

(30 Ιουλίου 2013)

Συμφωνώντας that ότι η ενεργός συμμετοχή ομάδων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των ομάδων γυναικών, είναι απαραίτητη στην πολιτική διαδικασία και μπορεί να συμβάλει στο να καταστεί βιώσιμη οποιαδήποτε μελλοντική διευθέτηση, *υπευθυμίζοντας* ότι οι γυναίκες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις ειρηνευτικές διαδικασίες, *καλωσορίζοντας* όλες τις προσπάθειες για προώθηση δικοινοτικών επαφών και εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, εκείνων που γίνονται από όλα τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών στο νησί, και *προτρέποντας* τις δύο πλευρές να προωθήσουν την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των οικονομικών και εμπορικών οργανώσεων και να άρουν όλα τα εμπόδια σε τέτοιες επαφές.

Κεφάλαιο 1

ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

«ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΥ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΤΕΙ ΜΙΑ ΙΣΧΥΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΖΕΙ ΕΝΕΡΓΟ ΡΟΛΟ ΣΤΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ».

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ: ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΕΒΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ¹

Ο κόσμος αλλάζει. Σήμερα, οι οργανώσεις των οποίων ηγούνται οι πολίτες διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο σε όλους τους τομείς της ζωής - την κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή. Πολλές από αυτές τις οργανώσεις λειτουργούν ως νόμιμοι και συχνά απαραίτητοι συνεργάτες της κυβέρνησης, του ιδιωτικού τομέα και των διεθνών οργανισμών, όπως τα Ηνωμένα Έθνη και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο βασικός ρόλος που διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών στην προώθηση της κοινωνικής αλλαγής και της οικονομικής ανάπτυξης έχει διευρυνθεί στον 21ο αιώνα καθώς οι κυβερνήσεις αναζητούν εταίρους για τη διαχείριση των σύνθετων προκλήσεων που θέτει η παγκοσμιοποίηση. Ταυτόχρονα, η ισχύς των σύγχρονων παγκόσμιων επικοινωνιών έχει ενθαρρύνει την κοινωνία των πολιτών και τη συμμετοχή των πολιτών και έχει δημιουργήσει ένα διεθνή δημόσιο χώρο για συζήτηση και δράση. Αυτές οι ίδιες δυνάμεις έχουν επίσης ενημερώσει και επηρεάσει την κοινή γνώμη σε πρωτοφανή παγκόσμια κλίμακα, δημιουργώντας ένα κοσμοπολίτικο σύνολο αξιών και προσδοκιών από μέρος των πολιτών γενικά που υπερβαίνει τα εθνικά όρια και που τώρα διαμορφώνει την πολιτική ατζέντα.

Το 1969, η Κυπριακή Δημοκρατία επικύρωσε τη [Διεθνή Συνθήκη για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα](#).², ένα πρωτοποριακό έγγραφο το οποίο καθορίζει το δικαίωμα των πολιτών να επηρεάζουν δημόσιες υποθέσεις όπου «κάθε πολίτης θα έχει το δικαίωμα και την ευκαιρία, χωρίς (...) παράλογους περιορισμούς: να λαμβάνει μέρος

«Έχω εμπλοκή σε έργα οικοδόμησης της ειρήνης μεταξύ των δύο πλευρών για ολόκληρες δεκαετίες. Είχα την ευκαιρία μέσα από αυτό το έργο και τις διαπροσωπικές επαφές να εμπλουτίσω τις γνώσεις μου για την πραγματικότητα, τις ανησυχίες και τις ανάγκες της άλλης πλευράς, καθώς και να κάμω πολλές φιλίες που βασίζονται στην εμπιστοσύνη και την επιθυμία για συνεργασία. Έχω, επίσης, δει πολλές αλλαγές στις αντιλήψεις και λανθασμένες αντιλήψεις των φοιτητών μου όταν συναντούν άτομα από την άλλη πλευρά και έχω διαπιστώσει ότι αναγνωρίζεται το γεγονός ότι η κυρίαρχη εθνική άποψη δίνει περιορισμένη και επιλεκτική πληροφόρηση σε σύγκριση με τον πλούτο των εμπειριών και των προσωπικών ιστοριών που μοιράζονται οι πολίτες και από τις δύο κοινότητες.»

Maria Hadjiravlou,

Καθηγήτρια Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κύπρου

στη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων, απευθείας ή μέσω ελεύθερα επιλεγμένων αντιπροσώπων». Σχεδόν σαράντα χρόνια αργότερα, η έννοια της δημοκρατίας της οποίας ηγούνται οι πολίτες έχει αλλάξει ριζικά σε τέτοιο βαθμό, ώστε το 2004 το Πάνελ Προσωπικότητας για τις Σχέσεις Ηνωμένων Εθνών-Κοινωνίας των Πολιτών (Το Πάνελ Cardoso)³ υποστήριξε ότι η κοινωνία των πολιτών συμμετέχει στη σημερινή παγκόσμια διακυβέρνηση εξίσου με τις κυβερνήσεις. Τα τελευταία χρόνια, η διεθνής κοινότητα προσπάθησε να εδραιώσει περαιτέρω το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών. Οι προσπάθειες αυτές αντικατοπτρίζονται στις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν από αρχηγούς κρατών κατά το 4^ο Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου για την Αποτελεσματικότητα της Βοήθειας το Δεκέμβριο του 2011 στο Μπουσάν της Κορέας, όπου είχε αναγνωρισθεί ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στο να επιτρέπεται στους ανθρώπους να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, να προωθούν μια προοπτική βασισμένη στα δικαιώματα, να διαμορφώνουν πολιτικές και συνεταιρισμούς ανάπτυξης και να επιβλέπουν την εφαρμογή τους. Ένα χρόνο αργότερα, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε τις συστάσεις που περιέχονται στο έγγραφο *Το Μέλλον που Θέλουμε*⁴, το οποίο προέκυψε από τη Διάσκεψη Κορυφής του Ρίο +20 που διεξήχθη τον Ιούνιο 2012. Ως αποτέλεσμα, τα κράτη μέλη του ΟΗΕ επικύρωσαν τις δεσμεύσεις του Ρίο +20, οι οποίες διατυπώνονται σε «μια χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση στην ανάπτυξη μέσω της οποίας η ευρεία δημόσια συμμετοχή και η φωνή των πολιτών θα μπορούν να διασφαλίζονται στις διαδικασίες που στηρίζουν τις αποφάσεις οι οποίες επηρεάζουν τις ζωές των ανθρώπων, με ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες, τη νεολαία και τις περιθωριοποιημένες ομάδες της κοινωνίας».

Από την εποχή των γεγονότων της «Αραβικής Άνοιξης» και άλλων δημοφιλών κινημάτων δράσης σε όλο τον κόσμο, η ανάγκη για εποικοδομητική δράση των πολιτών, ώστε να βοηθηθεί η διαχείριση των κοινωνικών αλλαγών έχει καταστεί πιο έντονα πρόδηλη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως απάντηση σε μια σειρά από παγκόσμιες κρίσεις, έχει αυξηθεί η απαίτηση των λαών για πολιτικές και αναπτυξιακές λύσεις βασισμένες στην οικονομική και πολιτική ενσωμάτωση. Οι καταστάσεις μετάβασης, ιδιαίτερα στα αραβικά κράτη, αποτελούν υπενθυμίσεις τόσο της ισχύος της συμμετοχής των πολιτών όσο και της ανάγκης για παροχή συνεχούς στήριξης σε κυβερνήσεις και κοινωνίες, εάν πρόκειται να διατηρηθεί η μετάβαση στη δημοκρατία. Σε ολόκληρο τον κόσμο αυξάνονται ολοένα και περισσότερο

οι ανησυχίες για τη νομιμότητα και τη διαφάνεια των κυβερνήσεων και έχουν διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στη δημιουργία μιας «ατζέντας λογοδοσίας» με την κινητοποίηση των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων σχετικά με το θέμα της υπεύθυνης διακυβέρνησης, των θεσμών που πρέπει να συνεκτιμούν την ισότητα των φύλων και την ανάγκη για ένα νέο συμβόλαιο μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας.

Οι προεκτάσεις πολλών από αυτές τις κοινωνικοπολιτικές αλλαγές έχουν γίνει ιδιαίτερα αισθητές στην Κύπρο από τη στιγμή που έχουν λάβει χώρα σε γειτονικά κράτη. Η Κύπρος βίωσε τη δική της οικονομική κρίση το 2013 (έτος κατά το οποίο η παγκόσμια οικονομική κρίση έπληξε την ελληνοκυπριακή κοινότητα), η τουρκοκυπριακή κοινότητα βίωνε ήδη τις συνέπειες δεκαετιών οικονομικής στασιμότητας. Τα γεγονότα αυτά και ο αντίκτυπός τους προϋποθέτουν την αναθεώρηση της πολιτικής και της προσέγγισης τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, ενώ η ανάγκη να συμμετέχει η Κύπρος πλήρως στις περιφερειακές και παγκόσμιες συζητήσεις για θέματα πολιτικής αναφορικά με τη διαχείριση της μετάβασης στη δημοκρατία είναι αυτονόητη. Μια από τις πολλές συνεισφορές που ο κυπριακός λαός και οι ηγέτες του μπορούν να κάνουν σε αυτές τις συζητήσεις βρίσκεται στη μακρά και εκτενή εμπειρία του ακτιβισμού της κοινωνίας των πολιτών στη διαχείριση των κοινωνικοπολιτικών προκλήσεων σύγκρουσης. Πρόκειται για μια ιστορία η οποία αποδεικνύει την ισχύ των πολυδιάστατων συνεταιρισμών στις οποίες εμπλέκονται η τοπική κοινωνία των πολιτών και η διεθνής κοινότητα χορηγών, και στην οποία εκδηλώνονται οι βαθιές και εμπνευσμένες αξίες της αλλαγής της οποίας ηγούνται οι πολίτες.

**Η ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ
ΕΘΝΩΝ (UNDP) ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΗΠΑ
(USAID) ΣΤΗ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ ΣΤΗΝ
ΚΥΠΡΟ**

Πριν από το 1974, δεν υπήρχε ουσιαστικά κανένα ανεξάρτητο κίνημα της κοινωνίας των πολιτών στην Κύπρο και ίσως δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι δεν υπήρχε κανένα ειρηνευτικό κίνημα του οποίου ηγούνταν οι πολίτες αμέσως μετά τα γεγονότα

της χρονιάς αυτής. Σίγουρα, ήταν ελάχιστες οι δικαιοδικές συναντήσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στα 15 χρόνια που ακολούθησαν. Πράγματι, η ντε φάκτο διχοτόμηση του νησιού σήμαινε ότι οι τομείς της κοινωνίας των πολιτών και στις δύο πλευρές της διαχωριστικής γραμμής αναπτύσσονταν ανεξάρτητα η μία από την άλλη και δεν ήταν παρά στις αρχές της δεκαετίας του 1990 που ανεξάρτητοι Κύπριοι ακτιβιστές της κοινωνίας των πολιτών και ακαδημαϊκοί άρχισαν να βρίσκουν δημιουργικούς τρόπους για να ξεκινήσει ένας διάλογος για το πώς θα μπορούσαν να στηρίξουν μία λύση του Κυπριακού Προβλήματος. Τότε, πολλοί ένιωθαν ότι λειτουργούσαν σε ένα δυσμενές περιβάλλον και μέχρι το 2003 οι επαφές μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών κατά μήκος της ουδέτερης ζώνης ήταν σχεδόν αδύνατες, εκτός από ορισμένους πρωτοπόρους που βρήκαν τρόπους να συναντούνται συμμετέχοντας σε σεμινάρια στο εξωτερικό, ή, περιστασιακά, στην ίδια την ουδέτερη ζώνη.

«Τις πρώτες μέρες έπρεπε να είναι κανείς γενναίος για να εμπλακεί καθώς οποιοσδήποτε από την άλλη κοινότητα θεωρείτο εχθρός. Δεν υπήρχε εύκολος τρόπος συνάντησης και οι αρχές έπρεπε να μας παραχωρήσουν άδεια για να εισέλθουμε στην ουδέτερη ζώνη του ΟΗΕ»

Μιχάλης Αβραάμ, πρωτοπόρος της κοινωνίας των πολιτών.

«Ήταν πολύ συναρπαστικό να αποτελεί κανείς μέρος μιας σημαντικής δράσης που είχε να κάνει με το μέλλον της Κύπρου. Ωστόσο, οι εξωτερικές δυνάμεις απαξίωσαν συνεχώς το έργο μας».

Bulent Kanoι, πρωτοπόρος της κοινωνίας των πολιτών.

Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) και ο Οργανισμός Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ (USAID) άρχισαν να παρέχουν στήριξη σε μικρής κλίμακας δικαιοδικές προσπάθειες κατά τη δεκαετία του 1970. Η χαμηλού προφίλ στήριξη των δικαιοδικών επαφών άλλαξε το 1998 όταν οι δύο οργανισμοί συμφώνησαν να

ιδρύσουν το Δικοινοτικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης. Το Δικοινοτικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης ήταν η πρώτη συντονισμένη προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας για την προσέλκυση και χρηματοδότηση πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών που έφερναν κοντά τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους για να εργαστούν σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Αν και οι οργανώσεις που εργάζονταν για τις δραστηριότητες του Δικοινοτικού Προγράμματος Ανάπτυξης επικεντρώνονταν σε «ουδέτερα» θέματα όπως η υγειονομική περίθαλψη και το περιβάλλον, το έργο της κοινωνίας των πολιτών που κάλυπτε και τις δυο κοινότητες ήταν κάτι πρωτάκουστο και τα κίνητρα των συμμετεχόντων σε αυτές τις πρωτοβουλίες βρίσκονταν κάτω από συνεχή αμφισβήτηση. Παρόλα αυτά, το Δικοινοτικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης είχε τεράστιο αντίκτυπο στην αλλαγή των πρακτικών που εφαρμόζονταν στη δικοινοτική εργασία γιατί αποτελούσε το μόνο διαθέσιμο μηχανισμό για τη στήριξη μιας δομημένης δικοινοτικής αλληλεπίδρασης, και μέχρι το 2004 ποσοστό της τάξης του 70% των έργων του Δικοινοτικού Προγράμματος Ανάπτυξης είχε καταφέρει να επιτύχει κάποιας μορφής προσωπική επαφή (είτε στο νησί είτε εκτός νησιού) μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Παρόλο ότι το Δικοινοτικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης κατάφερε να σπάσει πολλά ταμπού που σχετίζονταν με τις δικοινοτικές επαφές, θα μπορούσε να ήταν πιο τολμηρό στις προσπάθειές του να ενισχύσει τον διακοινοτικό τομέα της κοινωνίας των πολιτών, να δώσει το έναυσμα για το διάλογο σε θέματα πολιτικής και να στηρίξει τη συνηγορία. Η [Μελέτη CIVICUS του 2005 για την Κύπρο](#)⁵ υπογράμμισε την αδυναμία της κοινωνίας των πολιτών και στις δύο κοινότητες και την ανικανότητα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών να επηρεάσουν είτε την πολιτική είτε τους επικρατούντες κοινωνικούς κανόνες.

Ήταν μέσα σ' αυτό το πλαίσιο που το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και ο Οργανισμός Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ ξεκίνησαν το [Πρόγραμμα Δράση για Συνεργασία και Εμπιστοσύνη \(ACT\)](#)⁶ το 2005. Το πρόγραμμα αυτό άνοιξε το δρόμο για την προαγωγή των διακοινοτικών σχέσεων σε ένα όχι και τόσο ευνοϊκό κλίμα. Το έργο του διευκολύνθηκε ωστόσο από τη χαλάρωση των περιορισμών διακίνησης μεταξύ του βόρειου και νότιου τμήματος από τις τουρκοκυπριακές αρχές το 2003. Για πρώτη φορά, κατέστη δυνατή η προσωπική επαφή μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, γεγονός που επέτρεψε την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του προγράμματος ACT. Παρά τις προκλήσεις και τη συνεχιζόμενη διαίρεση του νησιού, το πρόγραμμα ACT βοήθησε στη δημιουργία μιας στερεής βάσης για την επικοινωνία,

---

τη συνεργασία και τη συμφιλίωση μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Για περίοδο οκτώ ετών, αφοσιωμένα άτομα και οργανώσεις και από τις δύο κοινότητες κατάφεραν να επιφέρουν δραματικές αλλαγές στις κοινωνικές συμπεριφορές σε ό,τι αφορά τη συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Μέσα σε ένα υπόβαθρο φόβου, δυσπιστίας και προκατάληψης, οι Κύπριοι οι οποίοι συμμετείχαν στο πρόγραμμα ACT επέλεξαν να ακούν και να μαθαίνουν, να συζητούν και, τελικά, να διαπραγματεύονται και να συμβιβάζονται.

Από την αρχή, ο Οργανισμός Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ και το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών χρησιμοποίησαν συμβουλευτικές διαδικασίες για να διασφαλιστεί ότι γίνονταν αντιληπτές οι προσδοκίες και ανησυχίες των ενδιαφερόμενων μερών, ότι αντιμετωπιζόνταν οι ανάγκες των ενδιαφερομένων και υπήρχε ανατροφοδότηση των πληροφοριών. Στο ξενοδοχείο Λήδρα Πάλας διεξάγονταν δημόσιες διαβουλεύσεις για να συζητηθεί το επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων με βάση αποτελέσματα δημοσκοπήσεων και ερευνών. Αυτή η ευαισθητοποίηση του κοινού βοήθησε το πρόγραμμα ACT να ευθυγραμμίσει τις προτεραιότητες του σύμφωνα με τις πολιτικές εξελίξεις και να αξιολογήσει τις στρατηγικές ανάγκες του αναδυόμενου διακοινοτικού τομέα της κοινωνίας των πολιτών. Το πρόγραμμα ACT βοήθησε στην ανάδειξη της αξίας της συνεργασίας μέσω της αξιοποίησης ευκαιριών για εργασία σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος και αμοιβαίου οφέλους, όπως η οικονομική ανάπτυξη, η πολιτιστική κληρονομιά και η νεολαία. Από το 2005 μέχρι το 2008, το πρόγραμμα χρηματοδότησε 120 έργα με τη συμμετοχή 70.000 Κυπρίων σε δικοινοτικές δραστηριότητες, με ταυτόχρονη ανάπτυξη των δεξιοτήτων και γνώσεων 370 οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Παρόλο που το κάθε έργο ξεχωριστά είχε το δικό του στόχο και εξειδίκευση, όλα τα έργα προσανατολιζόνταν προς το συνολικό στόχο της οικοδόμησης της ειρήνης. Το 2009, το πρόγραμμα ACT ανταποκρίθηκε στην επανέναρξη των διαπραγματεύσεων μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων μέσα από τη συνεργασία με βασικούς εταίρους της κοινωνίας των πολιτών για το σχεδιασμό προγραμμάτων που θα έφερναν τους Κύπριους πιο κοντά στη διαδικασία εδραίωσης της ειρήνης.

**ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ
ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ
ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ
ΕΘΝΩΝ**

Η παρουσία των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο δεν αποτελεί επίσημα μια ολοκληρωμένη αποστολή, ωστόσο, στην πράξη λειτουργεί ως τέτοια. Κάθε ένας από τις μεγάλες οργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών - η Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο (UNFICYP), το Γραφείο του Ειδικού Συμβούλου του Γενικού Γραμματέα (OSASG) γνωστή και ως η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών των Ηνωμένων Εθνών, και το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) διαδραματίζουν ένα ρόλο που αντικατοπτρίζει την καθολική αποστολή τους. Ενώ η Ειρηνευτική Δύναμη στην Κύπρο (UNFICYP) επικεντρώνεται στην παρακολούθηση της κατάπαυσης του πυρός μεταξύ των δύο πλευρών και τη διατήρηση της ασφάλειας της ουδέτερης ζώνης, η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών είναι επιφορτισμένη με τη διευκόλυνση της επίσημης ειρηνευτικής διαδικασίας και το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) στηρίζει τις ευρύτερες προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης και συμφιλίωσης στο νησί.

Παραδοσιακά, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και η Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο συνεργάζονταν στενά στο νησί, ακόμη και όταν δεν υπήρχε εν εξελίξει οποιαδήποτε ειρηνευτική διαδικασία. Από την έναρξή του, το πρόγραμμα ACT βοήθησε τους εταίρους του να έχουν πρόσβαση σε διευκολύνσεις και χώρους συνάντησης στην ουδέτερη ζώνη του ΟΗΕ που βρίσκεται υπό τη δικαιοδοσία των κυανόκρανων του ΟΗΕ. Αυτό περιλάμβανε την εξασφάλιση άδειας για διεξαγωγή δικαιοδικών εκδηλώσεων στα κύρια σημεία διέλευσης στο νησί μαζί με την παροχή υλικοτεχνικής στήριξης για διασφάλιση πρόσβασης στην Πράσινη Γραμμή, όταν αυτό κρινόταν απαραίτητο. Το 2007, η Ειρηνευτική Δύναμη διευκόλυνε την πρόσβαση στις εγκαταστάσεις του ξενοδοχείου Λήδρα Πάλας (βάση του βρετανικού αποσπάσματος του ΟΗΕ που παρακολουθεί τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός στη Λευκωσία), ώστε να επιτραπεί σε 500 προσκεκλημένους του UNDP να παρευρεθούν στην προβολή ταινιών για τις δικαιοδικές σχέσεις που δημιούργησαν

νέοι. Εκείνη τη χρονιά, η Ειρηνευτική Δύναμη βοήθησε το UNDP και τους εταίρους του να διοργανώσουν την πρώτη έκθεση της κοινωνίας των πολιτών στο νησί η οποία προσέλκυσε πέραν των 2.000 συμμετεχόντων στην ουδέτερη ζώνη.

Όλα αυτά τα χρόνια διαδοχικοί Ειδικοί Αντιπρόσωποι του Γενικού Γραμματέα (SRSGs) έδιδαν ιδιαίτερη σημασία στο έργο του προγράμματος ACT στο πλαίσιο της συνολικής αποστολής των Ηνωμένων Εθνών για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων, τονίζοντας επανειλημμένα το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών. Αυτό αντικατοπτριζόταν στις τακτικές εκθέσεις του Γενικού Γραμματέα στο Συμβούλιο Ασφαλείας για το έργο του ΟΗΕ στην Κύπρο. Οι εκθέσεις εξήραν το έργο της κοινωνίας των πολιτών στην Κύπρο. Οι εκθέσεις υπογράμμιζαν τη συμβολή των δικοινοτικών δραστηριοτήτων και έργων που υποστηρίζονταν από τον ΟΗΕ. Κάποιες από τις εκθέσεις αυτές αντανακλούσαν επίσης την ανάγκη η κοινωνία των πολιτών να διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο στην ειρηνευτική διαδικασία και ο Γενικός Γραμματέας απευθυνόταν συχνά απευθείας στους ηγέτες της κάθε κοινότητας για να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να συμβεί αυτό. Τον Ιούνιο του 2012, ο Γενικός Γραμματέας επανέλαβε την αξία της κοινωνίας των πολιτών δηλώνοντας: «Ενθαρρύνω επιπλέον τους πολιτικούς ηγέτες να υιοθετήσουν πλήρως την αντίληψη και πρακτική ενός πιο περιεκτικού διαλόγου που να διασφαλίζει ότι οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να διαδραματίσουν ένα πιο ουσιαστικό ρόλο στην [ειρηνευτική διαδικασία](#)».⁷

Στις 8 Ιουλίου 2006, οι Κύπριοι ηγέτες σε μια συνάντηση που είχαν με το Βοηθό Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Ιμπράημ Γκαμπάρι συμφώνησαν σε μέτρα για την επανέναρξη των ειρηνευτικών συνομιλιών που είχαν σταματήσει με την απόρριψη του «Σχεδίου Ανάν» το 2004. Ως μέρος της διαδικασίας αυτής, συμφωνήθηκε η θέσπιση δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών που θα επιδίωκαν την επίτευξη συναίνεσης σε συγκεκριμένους τομείς μεταξύ Κυπρίων ειδικών σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ το 2008 και οι τεχνικές επιτροπές δημιουργήθηκαν τον Απρίλιο του ίδιου έτους και στη συνέχεια ακολούθησε η επανίδρυση της Αποστολής Καλών Υπηρεσιών των Ηνωμένων Εθνών και η επανέναρξη των απευθείας συνομιλιών μεταξύ των ηγετών. Έχοντας ένα ισχυρό

ιστορικό δικοινοτικών δραστηριοτήτων και την εμπειρία της παροχής βοήθειας στις τεχνικές επιτροπές κατά τις προηγούμενες ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών–ACT ήταν σε θέση να συνδέσει καλύτερα τις προτεραιότητες της κοινωνίας των πολιτών του προγράμματος ACT με την επίσημη ειρηνευτική διαδικασία που βρισκόταν τότε σε εξέλιξη. Το πρόγραμμα UNDP-ACT διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη και διευκόλυνση των τεχνικών επιτροπών. Είναι αξιοσημείωτο ότι ηγετικά στελέχη της κοινωνίας των πολιτών και τεχνικοί εμπειρογνώμονες οι οποίοι είχαν εργαστεί σε προηγούμενα δικοινοτικά έργα που στηρίζονταν από το UNDP και το USAID και κυρίως εκείνοι που ασχολήθηκαν με το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και την οικονομία, συμμετείχαν σε μερικές από τις τεχνικές επιτροπές.

Παράλληλα, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπόρεσαν να εφαρμόσουν ορισμένα από τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (MOE) που είχαν προκύψει μέσα από το έργο των τεχνικών επιτροπών, με χρηματοδότηση και στήριξη του προγράμματος ACT. Η τεχνική και χρηματοδοτική στήριξη του προγράμματος ACT προς τις επιτροπές επέτρεψε την εφαρμογή οκτώ Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης που εγκρίθηκαν από τους δυο ηγέτες. Επιπρόσθετα, το ACT στήριξε και άλλα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης εκτός της ειρηνευτικής διαδικασίας, τα οποία αποδείχθηκαν σημαντικά γιατί προλείαναν το έδαφος για αυξημένες επαφές μεταξύ των κοινοτήτων. Ένα σημαντικό παράδειγμα αυτού του τύπου των MOE ήταν η διοχέτευση χρηματοδότησης από το USAID και την Ευρωπαϊκή Ένωση για το άνοιγμα το 2010⁸ ενός νέου σημείου διέλευσης το οποίο συνέδεε δυο σχετικά απομονωμένες κοινότητες που δεν είχαν άμεση επικοινωνία μεταξύ τους από το 1974.

Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης που στηρίζονται από το Πρόγραμμα ACT, 2009-2013

Φύση του MOE	Τεχνική Επιτροπή	Αποτέλεσμα
Εκστρατεία για τη συνεργασία στην πρόληψη των πυρκαγιών εντός της ουδέτερης ζώνης.	Περιβάλλον	Ευαισθητοποίηση για τους κινδύνους καταστρεπτικών πυρκαγιών στην ουδέτερη ζώνη και ενίσχυση της ικανότητας των δύο κοινοτήτων για πρόληψή τους σε ενδεχόμενη περιοχή πυρκαγιάς κοντά στην ουδέτερη ζώνη.

Πρωτοβουλία ευαισθητοποίησης για το άσθμα	Υγεία	Αύξηση της γνώσης των ιατρών από τις δύο κοινότητες που ειδικεύονται στο άσθμα.
Δημιουργία του μηχανισμού «Joint Communications Room»	Έγκλημα	Βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των δύο κοινοτήτων στον τομέα της καταπολέμησης της εγκληματίας.
Σεμινάρια για τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο και για την πρόληψη της κατάχρησης ναρκωτικών	Έγκλημα	Επέτρεψε την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δύο κοινοτήτων σχετικά με την κατάχρηση ναρκωτικών ουσιών
Εκστρατεία για την ευαισθητοποίηση αναφορικά με μέτρα εξοικονόμησης νερού	Περιβάλλον	Ευαισθητοποίηση για την ανάγκη εξοικονόμησης νερού.
Εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα κατά του AIDS, η Κύπρος κατά του AIDS	Υγεία	Ευαισθητοποίηση για τον ιό του HIV/AIDS και αύξηση της γνώσης των ιατρών των δύο κοινοτήτων που ασχολούνται με το θέμα.
Εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα Διαβήτη	Υγεία	Βοήθησε τους γιατρούς των δύο κοινοτήτων να ανταλλάξουν πληροφορίες σχετικά με τον διαβήτη.
Τοπογραφική μελέτη για το Τέμενος Αττανύτ και την Εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ	Πολιτιστική Κληρονομιά	Έδωσε τις βάσεις για περαιτέρω εργασίες αποκατάστασης των δύο μνημείων.

Τεχνική Επιτροπή για τα ΜΟΕ που στηρίζεται από το Πρόγραμμα UNDP-ACT και άλλα ΜΟΕ

Φύση του ΜΟΕ	Φορέας Υλοποίησης	Αποτέλεσμα
Ανοιγμα νέου σημείου διέλευσης	UNDP-Συνεταιρισμός για το Μέλλον (PFF)	Σύνδεση δύο κοινοτήτων που δεν είχαν άμεση επαφή από το 1974 και δημιουργία πρόσθετων ευκαιριών για επαφή μεταξύ τους.
Διάσκεψη Δημοσιονομικού Φεντεραλισμού	Κέντρο Διαχείρισης	Παροχή ενός φόρουμ, εκτός των επίσημων διαπραγματεύσεων, για τους βασικούς φορείς στις διαπραγματεύσεις για να διερευνήσουν τον τρόπο με τον οποίο τα δημοσιονομικά θέματα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε μια ομοσπονδία.
Δύο συνέδρια για το θέμα των περιουσιών	Κέντρο Κύπρου του PRIO	Παροχή «ασφαλούς χώρου» εκτός των επίσημων διαπραγματεύσεων για συζητήσεις για το θέμα των περιουσιών και εισηγήσεις για νέες ιδέες σε βασικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων των μελών των διαπραγματευτικών ομάδων.
Διάσκεψη για το Ψήφισμα 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας	Συμβουλευτική Ομάδα για θέματα Φύλων (GAT) του Κέντρου Κύπρου του PRIO	Ευαισθητοποίηση σχετικά με το θέμα της μη συμπερίληψης του Ψηφίσματος 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας ⁹ των Ηνωμένων Εθνών ¹ για τις γυναίκες, την ειρήνη και την ασφάλεια στις διεξαγόμενες διαπραγματεύσεις.

Κεφάλαιο 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

**«ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΕΡΧΟΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ
ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΛΟΙΑ, ΑΛΛΑ ΤΩΡΑ
ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΒΑΡΚΑ.»**

MARTIN ΛΟΥΘΕΡ ΚΙΝΓΚ

Ποιες θα είναι οι μακροχρόνιες επιπτώσεις του προγράμματος ACT στην αναζήτηση της ειρήνης στην Κύπρο; Τα προγράμματα στήριξης της ειρήνης κρίνονται πάρα πολύ συχνά από την κίνηση - ή την έλλειψή της - στην πολιτική διαδικασία. Και μετά από οκτώ χρόνια στήριξης έργων που προωθούν την εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο κοινοτήτων, το νησί παραμένει διαιρεμένο. Όλα αυτά τα χρόνια εργασίας, ωστόσο, έχουν καταδείξει ότι δεν υπάρχει συμβιωτική σχέση μεταξύ της πολιτικής της σύγκρουσης και των κοινωνικών διεργασιών που, αν δοθεί ευκαιρία, μπορεί να δώσουν ώθηση για συμφιλίωση σε ολόκληρο το νησί. Η αλλαγή του τοπίου συμφιλίωσης στην Κύπρο δεν έχει να κάνει τόσο με τις θέσεις των ηγετών στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, όσο με την παροχή βοήθειας στις δύο κοινότητες, ώστε περνώντας από διαφορετικά μονοπάτια να φτάσουν στην αμοιβαία κατανόηση, το σεβασμό και τα απτά οφέλη της συνεργασίας. Το πρόγραμμα ACT πρόσφερε ευκαιρίες στους Κύπριους να σχεδιάσουν τους χάρτες πορείας για αλλαγή που μπορούσαν να μοιραστούν με τους ηγέτες τους και με το ευρύ κοινό.

Το συμπέρασμα από την εν λόγω εργασία είναι ότι οι ίδιοι οι Κύπριοι απέδειξαν ότι η συνεργασία δεν είναι μόνο εφικτή αλλά και επιθυμητή.

**Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΛΟΓΙΚΗ
ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΗΣ**

Σε ένα από τους σημαντικότερους τομείς συνεργασίας, το πρόγραμμα ACT στήριξε τις προσπάθειες των ηγετών του επιχειρηματικού κόσμου σε ολόκληρο το νησί

για ενθάρρυνση πρωτοβουλιών που θα αναζωογονούσαν τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο και το Τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο αναγνώρισαν γρήγορα την αξία της διακοινοτικής συνεργασίας. Μετά την εισαγωγή του Κανονισμού της ΕΕ για το Εμπόριο δια μέσου της Πράσινης Γραμμής το 2004¹⁰, οι ηγέτες αυτών των οργανισμών επέλεξαν να συνεργαστούν με το πρόγραμμα ACT ώστε ο Κανονισμός αυτός να φέρει απτά εμπορικά οφέλη. Το πρόγραμμα *Economic Interdependence (Οικονομική Αλληλεξάρτηση)*¹¹, το οποίο διαχειρίζονταν τα δύο Επιμελητήρια, έθεσε σε εφαρμογή μηχανισμούς που είχαν σχεδιαστεί για να κλείσει το χάσμα μεταξύ των επιχειρήσεων στην κάθε κοινότητα. Αυτοί οι μηχανισμοί περιελάμβαναν τον πρώτο κατάλογο επιχειρήσεων που κάλυπτε ολόκληρο το νησί και μια εφαρμογή κινητού τηλεφώνου η οποία επέτρεπε στις επιχειρήσεις να εντοπίζουν πιθανούς συνεργάτες σε επιχειρήσεις στην άλλη κοινότητα. Τα δύο Επιμελητήρια προχώρησαν επίσης σε έρευνα που κατέδειξε σαφώς τα οικονομικά οφέλη από την επίτευξη λύσης, και ανέθεσαν την παραγωγή καινοτόμων ταινιών για κοινοποίηση των συμπερασμάτων τους στο ευρύτερο κοινό.

«Γιατί πρέπει να θεωρούμε δεδομένη την πραγματικότητα που έχουμε ενώπιόν μας; Δεν πρόκειται για μια παρατραβηγμένη κατάσταση. Αποτελεί περισσότερο μια κατάσταση τύπου «Επιστροφής στο Μέλλον».

Μάνθος Μαυρομμάτης, Πρόεδρος του Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου

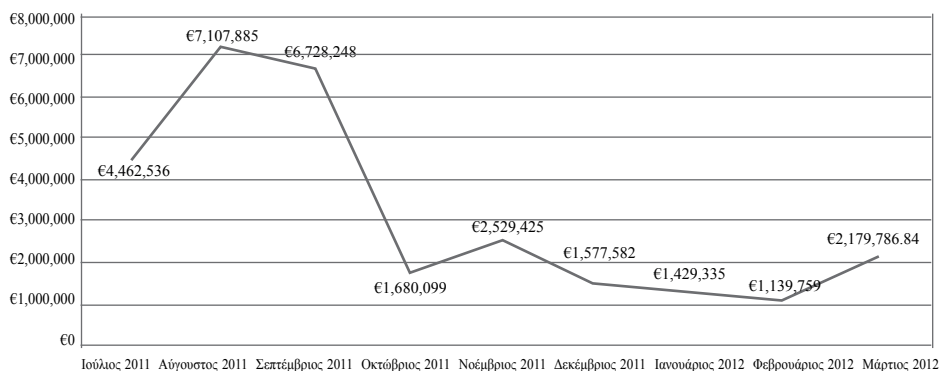
Το πρόγραμμα *Οικονομική Αλληλεξάρτηση* βοήθησε στην αλλαγή της σχέσης μεταξύ των Επιμελητηρίων θεσμοθετώντας οργανωτικές αλλαγές και αλλαγές νοοτροπίας που ήταν βασισμένες σε μια πραγματική συνειδητοποίηση ότι η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων αποτελούσε μια ρεαλιστική μορφή οικοδόμησης εμπιστοσύνης με δυνατότητες αμοιβαίου οικονομικού οφέλους. Ήταν αυτή η επαγγελματική σχέση που άνοιξε το δρόμο για ένα από τα πιο σημαντικά επεισόδια στη συνεργασία Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων τα τελευταία χρόνια. Τον Ιούλιο του 2011, το νησί βίωσε μια κρίση μετά από την καταστροφή του κύριου ηλεκτροπαραγωγού σταθμού

Στις 17 Ιουλίου 2013, στη διάρκεια ενός συμβάντος το οποίο χαρακτηρίστηκε ως η χειρότερη περιβαλλοντική καταστροφή στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, περίπου 100 τόνοι πετρελαίου χύθηκαν στη θάλασσα κοντά σε μια οικολογικά ευαίσθητη περιοχή. Η καταστροφή αμβλύθηκε λόγω της στενής συνεργασίας που οικοδομήθηκε και στις δύο πλευρές μέσω του προγράμματος «Οικονομική Αλληλεξάρτηση»: την ίδια ημέρα, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, μαζί με το Τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο, με βάση την ισχυρή σχέση που δημιουργήθηκε μεταξύ τους, κατέληξαν σε συμφωνία η οποία καθιστούσε δυνατή τη μεταφορά απορροφητικών φραγμάτων πετρελαίου από την ελληνοκυπριακή κοινότητα στο σημείο της καταστροφής. Σύμφωνα με τον Λεωνίδα Πασχαλίδη του Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου «Τα δύο Επιμελητήρια έχουν αποδείξει για άλλη μια φορά το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν στην αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης κατά μήκος της διαχωριστικής γραμμής μέσω της δικοινοτικής συνεργασίας προς όφελος όλων των Κυπρίων. Τα εστιακά σημεία που δημιουργήθηκαν από το πρόγραμμα «Οικονομική Αλληλεξάρτηση» που χρηματοδοτείται από το UNDP/USAID έχουν αποδειχτεί ότι διαδραματίζουν καιρίο ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση.»

της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Χρησιμοποιώντας τους μηχανισμούς συνεργασίας που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος αυτού, τα δύο Εμπορικά Επιμελητήρια διαπραγματεύθηκαν μια συμφωνία βάσει της οποίας μεταφέρθηκε ηλεκτρική ενέργεια από την τουρκοκυπριακή στην ελληνοκυπριακή κοινότητα. Η διευθέτηση αυτή περιλάμβανε ένα σύστημα διοχέτευσης πόρων και φυσικής επανασύνδεσης του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας σε ολόκληρο το νησί.

Εμπόριο στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας κατά μήκος της διαχωριστικής γραμμής

Πηγή: EDGE/USAID Σεπτέμβριος 2012 Ανάλυση εμπορίου διαμέσου της Πράσινης Γραμμής¹²

Το επεισόδιο αυτό καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο ο ιδιωτικός τομέας θα μπορούσε να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στις προσπάθειες συμφιλίωσης, ανεξάρτητα από την κατάσταση της επίσημης ειρηνευτικής διαδικασίας. Για περίοδο δύο ετών (2010-2011) τα δύο Εμπορικά Επιμελητήρια ανέλαβαν από κοινού μια ερευνητική άσκηση, ώστε να γίνει πρόβλεψη για την κατάσταση της κυπριακής οικονομίας στο πλαίσιο δύο σεναρίων: άμεσης λύσης ή καθυστερημένης λύσης. Με τίτλο «Αξιολόγηση της τρέχουσας οικονομικής αλληλεξάρτησης μεταξύ της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας και συστάσεις για ενίσχυση της οικονομικής σύγκλισης»¹³, η έκθεση κατέδειξε ότι το επίπεδο των οικονομικών ανταλλαγών κατά μήκος της διαχωριστικής γραμμής ήταν πολύ πιο σημαντικό οικονομικά από ό,τι είχε υποδειχθεί προηγουμένως από τις επίσημες στατιστικές εμπορίου που αφορούσαν την Πράσινη Γραμμή.

«Είναι εξαιρετικά σημαντικό για την επιχειρηματική κοινότητα να κάνει ό,τι μπορεί για να οδηγήσει τα πράγματα προς αυτή τη διαδικασία και να υπενθυμίζει στον κόσμο τα πλεονεκτήματα μιας λύσης».

Αλεξάντερ Ντάουερ, Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα

Η έκθεση επίσης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια λύση του Κυπριακού θα απομάκρυνε πολλούς από τους υφιστάμενους περιορισμούς στην οικονομική ανάπτυξη, επιτρέποντας στην Κύπρο να αντιμετωπίσει καλύτερα την παγκόσμια οικονομική κρίση. Μια σημαντική σύσταση ήταν ότι ακόμη και σε περίπτωση που δεν υπάρχει επίσημη λύση, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ενεργά το εμπόριο μεταξύ των δύο κοινοτήτων μέσα από το άνοιγμα περισσοτέρων σημείων διέλευσης, την περαιτέρω εναρμόνιση της τουρκοκυπριακής κοινότητας με το *ευρωπαϊκό κεκτημένο*, τη συνεργασία των επαγγελματικών συνδέσμων και την εφαρμογή μεγάλης κλίμακας Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης που προτείνονται από τις τεχνικές επιτροπές. Τα πορίσματα της έκθεσης έγιναν ταινία η οποία διερεύνησε τις επιπτώσεις που θα είχε μια διευθέτηση στην οικονομία του νησιού. Οι προβολές της ταινίας *“The Nine O’Clock News in the Year 2030”*¹⁴, έδωσαν το έναυσμα για έντονες δημόσιες συζητήσεις σχετικά με τα κίνητρα επίλυσης του Κυπριακού ζητήματος.

«Ως ένα άτομο που έχει χάσει την πίστη του στην ειρηνευτική διαδικασία, αυτή η ταινία κατάφερε να με συγκινήσει για πρώτη φορά εδώ και πολλά χρόνια.»

Σχόλιο σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η περιβαλλοντική συνεργασία έχει εδώ και πολύ καιρό θεωρηθεί από τον ΟΗΕ ότι δυνητικά μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην προώθηση της συμφιλίωσης. Η

πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ασφάλεια (ENVSEC¹⁵) βασίζεται στην παραδοχή ότι «η συνεργασία για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων αποτελεί συχνά τον απλούστερο τρόπο για μακροπρόθεσμη και πιο συστηματική και ουσιαστική συνεργασία. Εκεί όπου υπάρχουν συγκρούσεις, η περιβαλλοντική συνεργασία μπορεί να ανοίξει το δρόμο για ευρύτερες λύσεις.¹⁶» Ένα από τα πιο εμφανή παραδείγματα αυτού του φαινομένου ήταν η επανασύνδεση στα τέλη της δεκαετίας του 1970 του αποχετευτικού συστήματος στη Λευκωσία, η οποία στη συνέχεια έθεσε τα θεμέλια για τη δημιουργία του **Ενιαίου Ρυθμιστικού Σχεδίου Λευκωσίας**¹⁷, μιας δικοινοτικής δομής, η οποία συνεχίζει να προσπαθεί για την ανάπτυξη ενός κοινού οράματος για τη διχοτομημένη πρωτεύουσα του νησιού. Πολλοί από τους εμπειρογνώμονες σε θέματα περιβάλλοντος που συμμετείχαν σε αυτόν τον τομέα των δικοινοτικών δραστηριοτήτων κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η προστασία των εύθραυστων φυσικών πόρων της Κύπρου εξαρτάται από μια ενιαία συνεκτική προσέγγιση για την αειφόρο ανάπτυξη του νησιού στο σύνολό του. Το πρόγραμμα ACT χρησιμοποίησε αυτή την πραγματιστική αξιολόγηση ως βάση για έναν αριθμό έργων που παρουσιάζουν τα αμοιβαία οφέλη της περιβαλλοντικής συνεργασίας. Το 2006, μια έκθεση με γιγαντοαφίσες στο Λήδρα Πάλας η οποία διέσχισε την ουδέτερη ζώνη, με τίτλο *Φύση Χωρίς Σύνορα*, υπογράμμισε τους πιθανούς τομείς συνεργασίας, όπως είναι η πρόληψη των πυρκαγιών, η βιοποικιλότητα και η δημόσια υγεία, τομείς με τους οποίους ασχολήθηκε μετά από μερικά χρόνια η Τεχνική Επιτροπή για το Περιβάλλον.

«Είναι λάθος να γίνεται διάκριση μεταξύ του βορρά, του νότου, της ανατολής και της δύσης, διότι δεν υπάρχουν τέτοια όρια όταν πρόκειται για τη φύση.»

Tugberk Emirzade, Μέλος της Συμβουλευτικής Ομάδας Βιολογικής Καλλιέργειας Κύπρου - COAG.

Μερικά από τα πρώτα διακοινοτικά δίκτυα προέκυψαν μέσα από περιβαλλοντικές ανησυχίες σχετικά με τις γεωργικές πρακτικές που εφαρμόζονται στο νησί. Καθώς το εμπόριο διαμέσου της Πράσινης Γραμμής αποτέλεσε ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ των επιχειρηματιών, το ενδιαφέρον αυξήθηκε μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για ανάπτυξη κοινών περιβαλλοντικών προτύπων για τις βιομηχανίες γαλακτοκομίας και βιολογικής καλλιέργειας. Η Γαλακτοκομική Συμβουλευτική

Ομάδα Madison (MADAG) και η Συμβουλευτική Ομάδα Βιολογικής Καλλιέργειας Κύπρου (COAG¹⁸) δημιουργήθηκαν το 2003 και 2005, αντίστοιχα, για να βοηθήσουν αυτή τη μορφή συνεργασίας σε μια περίοδο που η έννοια της εταιρικής περιβαλλοντικής ευθύνης στην Κύπρο ήταν ακόμη στα *σπάργανα*¹⁹. Οι προσπάθειες της COAG και της MADAG άνοιξαν το δρόμο για μια σειρά από περιβαλλοντικά Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης των οποίων ηγείται ο ιδιωτικός τομέας καθώς αναπτυσσόταν το εμπόριο διαμέσου της Πράσινης Γραμμής, με την πρόταση της MADAG για διακοινοτική συνεργασία για τη *διαχείριση τυρογάλακτος*²⁰ να βρίσκει μια θέση στις συζητήσεις της τεχνικής επιτροπής για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης κατά τα έτη 2012-2013. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών αυξήθηκε ως αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών και έλαβε τη μορφή μιας σειράς υβριδικών σχεδίων που έτυχαν τεχνικής καθοδήγησης από κατάλληλα προσοντούχους εμπειρογνώμονες, αλλά στις οποίες οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ανέλαβαν τις εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού. Ένα σχέδιο το οποίο παρουσίαζε αυτή την προσέγγιση είχε τον τίτλο «*Καινοτόμες Βιολογικές Προσεγγίσεις για την Αναδάσωση Περιοχών που έχουν Πληγεί Περιβαλλοντικά (IBARESS)*»²¹ με τη συμμετοχή εμπειρογνομένων σε θέματα αναδάσωσης, ακαδημαϊκών και ΜΚΟ για το περιβάλλον από τις δύο κοινότητες. Σε μια άλλη περίπτωση, ομάδες επιστημόνων συνεργάστηκαν σε ένα δικοινοτικό ερευνητικό έργο για τη χαρτογράφηση της βιολογικής ποικιλομορφίας της αποστρατιωτικοποιημένης ουδέτερης ζώνης του ΟΗΕ²². Το έργο αυτό, το οποίο προκάλεσε το ενδιαφέρον των διεθνών μέσων μαζικής ενημέρωσης, αποκάλυψε τους φυσικούς θησαυρούς της ουδέτερης ζώνης, οι οποίοι παρέμειναν κρυμμένοι για περισσότερο από τρεις δεκαετίες, καταδεικνύοντας έτσι την αξία της συνεργασίας και ότι η φυσική κληρονομιά του νησιού δεν θα μπορούσε να προστατεύεται από μία κοινότητα μόνο. Έχοντας ενθαρρυνθεί από την επιτυχία του έργου αυτού, οι επιστήμονες διεύρυναν τη συνεργασία τους, ώστε να συμπεριλάβει και άλλες πρωτοβουλίες, όπως την πρώτη κοινή *έρευνα για τα υδρόβια πουλιά*²³ σε όλο το νησί από τη δεκαετία του 1970 και μια σειρά από περιβαλλοντικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης.

«...η φύση και το περιβάλλον μπορούν να φέρουν τις δύο κοινότητες κοντά και να συμβάλλουν στην οικοδόμηση της συνεργασίας και της εμπιστοσύνης».

*Κώστας Καδής, μέλος του CESF και συντονιστής της
Τεχνικής Επιτροπής για το Περιβάλλον.*

Η περιβαλλοντική συνεργασία στο πλαίσιο του προγράμματος ACT κατέδειξε την αναγκαιότητα συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα. Αυτό αποτελεί μια ήδη καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου, όπως ορίζεται στη Σύμβαση Aarhus²⁴ και στην Οδηγία για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση²⁵ της ΕΕ. Το σημαντικότερο είναι ότι αντανάκλα την έντονη επιθυμία των Κυπρίων να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ειρηνευτική διαδικασία. Ανταποκρινόμενο στα πορίσματα μιας έρευνας του 2008²⁶ που κατέδειξε ότι οι πλείστοι Κύπριοι ένιωθαν ότι δεν ενημερώνονταν σωστά ή ότι δεν ζητήθηκε η γνώμη τους σχετικά με σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν το περιβάλλον, το πρόγραμμα ACT στήριξε μια σειρά από δημόσιες διαβουλεύσεις σε πόλεις και χωριά σε ολόκληρο το νησί, με αποκορύφωμα μια μελέτη (η οποία διεξήχθη από το πρόγραμμα *Κύπρος 2015*), που οδήγησε στην πρόταση για μια σειρά από ΜΟΕ για διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης του νησιού στη βάση κοινών ανησυχιών. Αυτά περιελάμβαναν μεταξύ άλλων τη δημιουργία μιας οικολογικής πόλης και την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στην *ουδέτερη ζώνη*²⁷ για παραγωγή ηλεκτρισμού που θα χρησιμοποιείται από όλο το νησί.

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΑΘΕ ΠΛΕΥΡΑΣ

Ο πολιτισμός της Κύπρου αποτελεί ένα από τους αρχαιότερους πολιτισμούς στον κόσμο. Τα πρώτα ίχνη πολιτισμού χρονολογούνται στην 7η χιλιετία π.Χ. Το πλούσιο πολιτιστικό τοπίο του νησιού περιλαμβάνει εκατοντάδες αρχαιολογικούς χώρους. Το πρόγραμμα ACT επένδυσε στη διατήρηση αυτής της κληρονομιάς μέσα από προγράμματα που είχαν σχεδιαστεί για να διασφαλίσουν την ακεραιότητα και προστασία πολιτιστικά σημαντικών χώρων, προσπαθώντας ταυτόχρονα να φέρει τις δύο κοινότητες κοντά, στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης συνεργασίας. Αυτή η συνδυασμένη προσέγγιση αποτελεί μοναδική συμβολή στη διατήρηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς όλων των κοινοτήτων της Κύπρου.

Κοινός στόχος των προγραμμάτων αποκατάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς ήταν να δοθεί σε όλες τις κοινότητες του νησιού η ευκαιρία να

Η υποστήριξη του προγράμματος ACT οδήγησε τελικά στη δημιουργία του Φόρουμ για τους Ενδιαφερόμενους Παράγοντες σε Περιβαλλοντικά Θέματα στην Κύπρο (CESF²⁸), το πρώτο διακοινοτικό περιβαλλοντικό δίκτυο που έφερε κοντά ακαδημαϊκούς, δημοσιογράφους, ηγετικά στελέχη της κοινωνίας των πολιτών και άλλους, για να καταδειχθεί η σημασία του διακοινοτικού οράματος για προστασία της κοινής φυσικής κληρονομιάς του νησιού. Το δίκτυο ξεκίνησε το 2007, με την στήριξη του Επιστημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου Κύπρου (ΕΤΕΚ) και της Ένωσης Επιμελητηρίων Τουρκοκύπριων Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων (ΚΤΜΜΟΒ), και η επιτυχία του σε θέματα συνηγορίας εδραιώθηκε όταν οι εκπρόσωποί του πήραν μέρος σε μια μεγάλη εκδήλωση διαμόρφωσης πολιτικής. Το CESF κατέστη η πρώτη δικοινοτική ομάδα που μίλησε στην [Επιτροπή για την Αειφόρο Ανάπτυξη](#)²⁹ στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη το 2007. Αυτή η ευκαιρία για άμεση συμβολή στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής για το περιβάλλον απέδειξε την ισχύ της συνεργασίας και τη δυναμική της κοινωνίας των πολιτών και των ακαδημαϊκών για πρωτοπορία στις προσπάθειες συμφιλίωσης. Ένα χρόνο αργότερα, μέλη του CESF διορίστηκαν στη νεοσυσταθείσα Τεχνική Επιτροπή για το Περιβάλλον.

νιώσουν περήφανες για την πλούσια και πολύμορφη πολιτιστική κληρονομιά που υπάρχει γύρω τους, αποκτώντας εμπειρία από πρώτο χέρι για το πώς η συνεργασία στο επίπεδο κοινοτήτων μπορεί να οικοδομήσει τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη. Τα χειροπιαστά έργα αποκατάστασης βοήθησαν τις τοπικές κοινότητες να φανταστούν εκ νέου τους φυσικούς τους χώρους και πρόσφεραν ένα ουσιαστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι συμμετέχοντες θα μπορούν να επιδιώξουν επαφή με μέλη των άλλων κοινοτήτων. Τα σημεία εκκίνησης για τα ταξίδια αυτά ήταν συχνά επαγγελματικά - με αρχιτέκτονες, μηχανικούς και σχεδιαστές που εργάζονταν από κοινού - αλλά μέσα από τη διαδικασία της συνεργασίας στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων, τα άτομα άρχισαν να εμπιστεύονται τους ομολόγους τους από την άλλη κοινότητα, πρώτα ως συναδέλφους επαγγελματίες και αργότερα ως φίλους. Η στενή αλληλεπίδραση με την άλλη κοινότητα συχνά υποχρέωνε τους συμμετέχοντες να επανεξετάσουν τις προκαταλήψεις τους και σε πολλές περιπτώσεις, να αλλάξουν τις προσωπικές τους στάσεις και συμπεριφορές.

Το πρόγραμμα ACT ήταν αρκετά τολμηρό ώστε να πειραματιστεί με πρωτοβουλίες πολιτιστικής κληρονομιάς και τα πιο επιτυχημένα σχέδιά του ήταν εκείνα που αγκάλιασαν τους ντόπιους και επέτρεπαν σε οργανώσεις στο επίπεδο τοπικής κοινότητας να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στο σχεδιασμό και την εφαρμογή του προγράμματος. Το [Πρόγραμμα Διατήρησης του Κύκλου Πολιτιστικής Κληρονομιάς](#)³⁰ που υλοποιείται από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Κοντέας και την Ένωση Επιμελητηρίων Τουρκοκύπριων Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων (KTMMOB) αποτελεί ένα από τα καλύτερα παραδείγματα για τον τρόπο με τον οποίο η πρακτική αυτή λειτούργησε στην πράξη. Τα διδάγματα που αντλήθηκαν από τα συμμετοχικά προγράμματα πολιτιστικής κληρονομιάς όπως το προκείμενο χρησιμοποιήθηκαν για την ανάπτυξη άλλων παρόμοιων πρωτοβουλιών που έχουν ως στόχο την επανασύνδεση Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων γύρω από τους [κοινούς τους χώρους](#).³¹

Χώροι πολιτιστικής κληρονομιάς που έχουν αποκατασταθεί μέσω της στήριξης από το Πρόγραμμα UNDP-ACT, 2006-2012

Όνομα	Περιγραφή
Μεγάλο Χαμάμ	Χτισμένο μεταξύ του 1571 και 1590 από τους Οθωμανούς πάνω στα ερείπια λατινικής Εκκλησίας, το κτίριο αυτό ιστορικά έχει μεγάλη συμβολική σημασία στην κυπριακή πολιτιστική ζωή.
Εκκλησία και Μοναστήρι Προφήτη Ηλία	Η Ιερή Καθολική Εκκλησία των Μαρωνιτών του Προφήτη Ηλία αποτελεί ένα σημαντικό θρησκευτικό μνημείο για πολλούς Κύπριους καθώς και ένα πνευματικό και εκπαιδευτικό κέντρο. Πραγματοποιήθηκαν βασικές επιδιορθώσεις και περίφραξη του χώρου.
Παρεκκλήσι Αγίου Νεοφύτου	Το παρεκκλήσι βρίσκεται στην ουδέτερη ζώνη και αποτελεί ένα διατηρητέο μνημείο το οποίο έχει αποκατασταθεί στην προηγούμενη του κατάσταση από το Τμήμα Αρχαιοτήτων. Σε συνεργασία με τους κατοίκους του χωριού και τα Ηνωμένα Έθνη, έχει καταστεί δυνατή η πρόσβαση σ' αυτό για περιστασιακές επισκέψεις και συντήρηση.
Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Φαβιέρου, Λευκωσία	Το Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Φαβιέρου το οποίο έχει αποκατασταθεί παρέχει διευκολύνσεις αποκατάστασης και εκπαίδευσης σε άτομα με σειρά από ειδικές ανάγκες. Το Κέντρο το οποίο βρίσκεται κοντά στην Πύλη Πάφου, εξυπηρετεί και τις δύο κοινότητες. Η φιλοσοφία της λειτουργίας του στηρίζεται στην κατανόηση, το σεβασμό, τη φιλία και την αμοιβαία αποδοχή, καθιστώντας το μοναδικό στον τομέα της εξειδικευμένης φροντίδας.
Κοινοτικό Κέντρο Πολλαπλών Χρήσεων	Αυτό το παραδοσιακό πλινθόκτιστο κτίριο κτίστηκε στις αρχές του περασμένου αιώνα. Από την αποκατάστασή του, χρησιμοποιείται ως πολιτιστικό και περιβαλλοντικό κέντρο.
Πρόγραμμα Διατήρησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς	Το Πρόγραμμα περιλάμβανε την δημιουργία ενός Πάρκου Ειρήνης και τη αποκατάσταση μιας αυλής του χωριού. Το Πρόγραμμα συνεχίζει να προσφέρει ευκαιρίες για πολλές δικοινοτικές συγκεντρώσεις και να αποτελεί έμπνευση για άλλα χωριά.
Αρμενική Εκκλησία και Μοναστήρι	Η εκκλησία και το μοναστήρι βρίσκονται στη συνοικία Arabahmet. Αυτό το γοτθικό μνημείο του 14ου αιώνα αποκαταστάθηκε στην προηγούμενη του αίγλη. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν η αρμενική κοινότητα της Κύπρου και ειδικοί από την τοπική κοινότητα και το εξωτερικό.
Κέντρο Εικαστικών Τεχνών και Έρευνας	Ο παλιός αλευρόμυλος θα αποκατασταθεί ως κέντρο τεχνών και ερευνών και θα προσφέρει ένα χώρο για το πρόγραμμα SHARE (<i>Sharing History, Art, Research and Education</i>).

Μέσω του *Προγράμματος Διατήρησης του Κύκλου Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών ΑΣΤ στήριξε το έργο Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που δεσμεύτηκαν να αποκαταστήσουν μια σειρά από αγαπημένα τους μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, μερικά από τα οποία χρονολογούνται από τον 12ο αιώνα. Το σχέδιο υιοθέτησε μια συμμετοχική προσέγγιση στη δημόσια διαβούλευση με δημοτικές συνελεύσεις, εκθέσεις, δίκτυα για τη διαβίβαση πληροφοριών και λήψη ανατροφοδότησης και διαρθρώθηκε γύρω από κοινή λήψη αποφάσεων από παράλληλες ελληνοκυπριακές και τουρκοκυπριακές επιτροπές διαχείρισης. Αυτοί οι μηχανισμοί κατέστησαν το έργο πρωτοποριακό σε θέματα συμμετοχικής λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο που υπέθαλπαν τη συμφιλίωση και ενέπνεαν εμπιστοσύνη στην προοπτική ανατροπής της διαίρεσης του νησιού. Σχεδιασμένο από κοινού από τους τοπικούς ηγέτες των κοινοτήτων, το έργο κατέδειξε πως συνδυάζοντας τη συμφιλίωση και τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων γύρω από απτά περιουσιακά στοιχεία κοινής σημασίας είναι δυνατό να μετατραπεί η δυναμική της σύγκρουσης σε αμοιβαίο σεβασμό και κοινές αξίες.

Κεφάλαιο 3

ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΖΟΥΝ ΤΟ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ ΡΟΛΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ

**«ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΘΕΛΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΣΟ ΠΟΛΥ
ΠΟΥ ΜΙΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΗΜΕΡΕΣ
Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΛΑ ΘΑ ΚΑΝΕΙ ΝΑ
ΦΥΓΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟΥΣ
ΑΦΗΣΕΙ ΝΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ.»**

ΝΤΟΥΑΙΤ Δ. ΑΪΖΕΝΧΑΟΥΕΡ

Όταν οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων Δημήτρης Χριστόφιας και Μεχμέτ Αλί Ταλάτ ξεκίνησαν εκ νέου τις διαπραγματεύσεις για την επίλυση του Κυπριακού Προβλήματος το 2008, το UNDP και το USAID αποφάσισαν ότι το πρόγραμμα ACT έπρεπε να αντικατοπτρίζει το νέο πολιτικό κλίμα εάν επρόκειτο να προσφέρει τη βέλτιστη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία συμφιλίωσης. Εκείνη την εποχή, το έργο του προγράμματος θεωρήθηκε σημαντικό για τη δημιουργία ενός κοινωνικού κλίματος το οποίο θα διευκόλυνε τις επίσημες διαπραγματεύσεις, συμπεριλαμβανόμενης και της εφαρμογής των αμοιβαίως συμφωνηθέντων MOE. Το 2009 το πρόγραμμα ACT υιοθέτησε πολιτική παροχής βοήθειας στην κοινωνία των πολιτών, ώστε να προετοιμαστεί για να εμπλακεί τόσο στην ειρηνευτική διαδικασία όσο και σε μια φάση μετά από τυχόν επίλυση του προβλήματος. Το UNDP και το USAID συμφώνησαν να εργαστούν με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για να διευκολύνουν την πλήρη εμπλοκή όλων των Κυπρίων στην ειρηνευτική διαδικασία και για να τροφοδοτούν αυτή τη διαδικασία με τις απόψεις των πολιτών μέσω επίσημων και ανεπίσημων μηχανισμών. Μια προσέγγιση η οποία θα τόνιζε το διάλογο σε θέματα πολιτικής, τη συνηγορία και την επιδίωξη της καλής διακυβέρνησης - όλα απαραίτητα στοιχεία της συμμετοχικής ειρηνευτικής διαδικασίας – αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για επιτυχία της προσπάθειας. Ξεκινώντας αυτό το στάδιο του ταξιδιού, το UNDP, το USAID και οι Κύπριοι εταίροι τους ανέπτυξαν συναίνεση ότι μια λύση του Κυπριακού η οποία θα έχει διάρκεια θα πρέπει να είναι κυπριακής ιδιοκτησίας, αλλά μια τέτοια ιδιοκτησία θα πρέπει να βρίσκει σύμφωνους τόσο το λαό του νησιού όσο και τους πολιτικούς που θα καταλήξουν σε συμφωνία.

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΕΝΟΣ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ

Το πρόγραμμα ACT πρόσφερε στήριξη σε στελέχη της κοινωνίας των πολιτών που επιθυμούσαν να συμπεριλάβουν το θέμα της ειρήνης στη δημόσια συζήτηση σε ολόκληρο το νησί. Με την πάροδο του χρόνου, οι ελληνοκυπριακές και τουρκοκυπριακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πέρασαν από το στάδιο της διαχείρισης διακριτικών συναντήσεων μεταξύ ομοϊδεατών υποστηρικτών της δικοινοτικής συνεργασίας, στο στάδιο της ενεργού συνηγορίας για τη συμφιλίωση σε ολόκληρο το νησί. Το 2013 είχε πια εδραιωθεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης μια σχετικά ώριμη συζήτηση σχετικά με το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών, κάτι το οποίο 10 χρόνια προηγουμένως θα θεωρείτο ως κάτι απίθανο. Ως αποτέλεσμα, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών κατέληξαν να θεωρούνται ως μια από τις σημαντικότερες φωνές για την προώθηση της διακοινοτικής συμφιλίωσης. Ωστόσο, ενώ το έργο τους θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ήταν απλώς υποστηρικτικό της παραδοσιακής πολιτικής ειρηνευτικής διαδικασίας, όπως αυτή ασκείται από την πολιτική ελίτ, το έργο τους ούτε ορίζεται από την εν λόγω διαδικασία αλλά ούτε και η διαδικασία αυτή εξαρτάται από αυτό.

«Χωρίς τη λαϊκή υποστήριξη και δυναμισμό, θα είναι δύσκολο να επαναρχίσουν οι συνομιλίες, πόσο μάλλον να φτάσουν σε επιτυχή κατάληξη. Ένα πιο συμμετοχικό πλαίσιο θα επέτρεπε να προχωρήσουν παράλληλα πολλαπλές διαδικασίες, οδηγώντας σε σωρευτική πρόοδο σε σημαντικές εσωτερικές και διεθνείς πτυχές, ενώ ταυτόχρονα θα οικοδομούσαμε εμπιστοσύνη στην κοινωνία. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης στη διαδικασία και μεταξύ των μερών είναι τόσο σημαντική όσο και η επίτευξη συμφωνίας.»

*Erol Kaymak, Ερευνητής, Κέντρο για τη Βιώσιμη Ειρήνη και
Δημοκρατική Ανάπτυξη (SEED)*

Τα μέλη της ομάδας των Elders ήταν οι τιμώμενοι επισκέπτες κατά την επίσημη έναρξη της λειτουργίας του Κέντρου Κοινωνικών Μέσων Επικοινωνίας.

Το πρόγραμμα ENGAGE διεύρυνε τη δημόσια συζήτηση σχετικά με την τρέχουσα ειρηνευτική διαδικασία οργανώνοντας μια σειρά συζητήσεων σχετικά με την έννοια του φεντεραλισμού στις οποίες πήρε μέρος και ο Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα.

Η Διαπεριφερειακή Διάσκεψη του Power of One προσέλκυσε 200 συμμετέχοντες από 28 χώρες, οι οποίοι συζήτησαν την καθοδηγούμενη από τους πολίτες καινοτομία και κοινωνική αλλαγή.

Εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πλαισίων στην προστατευόμενη από τα Ηνωμένα Έθνη περιοχή.

Οι πολυπολιτισμικές κατασκηνώσεις νέων βοήθησαν τους νέους να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα και να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη μεταξύ τους.

Με το σύνθημα «Όταν υπάρχει θέληση, υπάρχει και ο τρόπος» το 2007 η κοινωνία των πολιτών προσέκλυσε την προσοχή των μέσων ενημέρωσης με το μήνυμα της συνεργασίας.

Το 2007 η Έκθεση της Κοινωνίας των Πολιτών συγκέντρωσε χιλιάδες ακτιβιστές στη νεκρή ζώνη.

Γιορτάζοντας την ολοκλήρωση ενός έργου αποκατάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το πλήρως ανακαινισμένο Σπίτι της Συνεργασίας στην ουδέτερη ζώνη των Ηνωμένων Εθνών.

Πρόσκληση για την έναρξη εργασιών του “Στούντιο” - του πρώτου παγκύπριου διακοινοτικού σταθμού.

Οι δύο ηγέτες φύτεψαν δέντρα ελιάς τα οποία δώρισε η κοινωνία των πολιτών σε ένδειξη υποστήριξης για την επανέναρχη των ειρηνευτικών συνομιλιών το 2008.

Διακήρυξη της κοινωνίας των πολιτών που εξέφρασε υποστήριξη στην επανέναρχη των ειρηνευτικών συνομιλιών το 2008.

Το πρόγραμμα ENGAGE σε Κίνηση διοργάνωσε Φεστιβάλ ΜΚΟ σε διάφορες τοποθεσίες στο νησί.

Εσωτερική άποψη της αποκατασταθείσας Αρμενικής Εκκλησίας και Μοναστηριού.

Εξωτερική άποψη της αποκατασταθείσας Αρμενικής Εκκλησίας και Μοναστηριού.

Φεβρουάριος/ Şubat / February 2012

Φεβρουάριος/ Şubat / February 2012

Νοέμβριος/ Kasım / November 2012

Νοέμβριος/ Kasım / November 2012

Πρόγραμμα Διατήρησης του Κύκλου Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Φωτογραφίες πριν και μετά.

Το μεγάλο χαμάμ που ανακαινίστηκε πρόσφατα.

10 tactics

for turning information into action

Guerrilla Mediamaking 101 Workshop & Screening of '10 Tactics'

Date: Thursday, 27 May 2010

Workshop: 3:00 PM - 6:00 PM

Screening & Discussion: 6:15 PM - 8:00 PM

Place: Cyprus Community Media Centre

Contact: +357 22662269 / +90 392 2280654

RSVP: beran@cypruscommunitymedia.org

Learn more: www.informationactivism.org

TACTICAL TECHNOLOGY COLLECTIVE

CCMC UNASU

Αφίσα Προγράμματος Κατάρτισης του Κέντρου Κοινωνικών Μέσων Επικοινωνίας.

Cyprus

youth dialogue project

family politics religion
health education
europe work
love gender sexuality

Are you **iB=24?**

Join the Youth Advisory Board

Make Your Voice Heard

The Youth Advisory Board will consist of 30 young Cypriots (aged 15-24) who will be actively involved in creating an award-winning Youth Advisory Survey.

Successful applicants will be invited to present the findings of the survey. Their thoughts and ideas will be incorporated into a national award-winning survey that will be presented to the 1st International Youth Council.

You can also be involved in becoming a member of the Youth Advisory Board please complete the Application Form available at: www.untp-act.org

For enquiries and application forms please contact:

Education: education@untp-act.org Tel: 44 1209 210000

Health: health@untp-act.org Tel: 44 1209 210000

Religion: religion@untp-act.org Tel: 44 1209 210000

Work: work@untp-act.org Tel: 44 1209 210000

The project is funded by the OSCE through Action for Cooperation and Trust (ACT).

Sponsored by:

Το Πρόγραμμα Youth Dialogue καλεί τους νέους σε δράση.

«Μαζί όλα είναι δυνατά» Κατασκήνωση νέων της οργάνωσης KAYAD.

Πρόγραμμα κατάρτισης στο Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας για αύξηση των δεξιοτήτων των μελών της κοινότητας των πολιτών στο χειρισμό των μέσων.

Στιγμιότυπο από την απονομή του πρώτου βραβείου κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ Κινηματογράφου «Shooting Reality».

Τα μέλη της Συμβουλευτικής Ομάδας για θέματα Φύλου ενώ υποβάλλουν τις εισηγήσεις τους για τη βελτίωση της διάστασης του φύλου στην ειρηνευτική διαδικασία.

Τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής για τη Νεολαία με υπηρερήνεα παρουσιάζουν την πρώτη Έκθεση για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη της Νεολαίας στην Κύπρο.

Πρόσκληση για την πρώτη εκδήλωση του Προγράμματος «Μαχαλάς»

Η Έκθεση « Το Κυπριακό Πάζλ» παρουσιάστηκε σε διάφορες πόλεις σ' όλο το νησί.

Το Κρίσιμο Ιστορικό Αρχείο της Κύπρου δίνει πρόσβαση σε ψηφιοποιημένα άρθρα που αφορούν τις διακοινοτικές σχέσεις στο νησί.

Προκήρυξη του Διαγωνισμού «Shooting Reality» για νέους κινηματογραφιστές.

Η Συμβουλευτική Ομάδα Βιολογικής Καλλιέργειας Κύπρου στη Διετή Έκθεση Κύπρου.

Αφίσα από γιορταστική εκδήλωση του Youth Power.

Το σχέδιο μικρών χορηγιών του Youth Power έδωσε στις τοπικές ΜΚΟ την ευκαιρία να γιορτάσουν μαζί και να συνεργαστούν.

Εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα κατά του AIDS «Η Κύπρος κατά του AIDS που οργάνωσε η Τεχνική Επιτροπή για Θέματα Υγείας».

Με την απονομή των Βραβείων της Κοινωνίας των Πολιτών αναγνωρίστηκε το έργο των οργανώσεων βάσης που εργάζονται και στις δύο πλευρές

Η οργάνωση Youth Power συμμετέχε στην παγκόσμια εκδήλωση Earthdance το 2009

Σκηνή από την κινηματογράφηση του φιλμ “Voices of Tomorrow – Youth of Cyprus”.

“Νέοι που πήραν μέρος στην κατασκευή του “Gardash” αλληλεπιδρούν μέσω του θεάτρου.

Παιδιά γιορτάζουν την πρώτη επέτειο του Σπιτιού της Συνεργασίας το 2012.

Γιορτάζοντας το λαϊκό πολιτισμό της Κύπρου στα πλαίσια του προγράμματος «Future Together».

Οι δυο ηγέτες μαζί με επισήμους των Ηνωμένων Εθνών και διεθνών δωρητών γιορτάζουν το άνοιγμα νέου σημείου διέλευσης το 2010.

Ηγετικά στελέχη της κοινωνίας των πολιτών από την Ελληνοκυπριακή και την Τουρκοκυπριακή κοινότητα μιλούν στο Βρετανικό Κοινοβούλιο στις 15 Μαΐου 2012.

Στιγμιότυπο από τα εγκαίνια της έκθεσης «Φύση χωρίς Όρια» το 2006.

Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι γιορτάζουν μαζί την Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό το 2011.

Στιγμιότυπο από το άνοιγμα του Πάρκου Ειρήνης στα πλαίσια του Προγράμματος Διατήρησης του Κύκλου Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Ένας στρατιώτης του ΟΗΕ κοιτάζει τους δύο ηγέτες να ανοίγουν επίσημα το Σπίτι της Συνεργασίας.

Πρόσκληση για την προβολή του δελτίου ειδήσεων « Τα νέα των Εννέα το 2030».

Το πρόγραμμα ACT βοήθησε να τεθούν οι βάσεις για ένα πιο συνεκτικό τομέα της κοινωνίας των πολιτών με τη δική του φωνή για την οικοδόμηση της ειρήνης, μέσω μιας σειράς πρωτοβουλιών ανάπτυξης ικανοτήτων.

Ένα από τα κύρια ορόσημα ήταν η πρώτη [Διεθνής Έκθεση της Κοινωνίας των Πολιτών με τίτλο: Ανοικτές Φωνές – Ενεργοί Πολίτες](#)³² (2007). Η έκθεση έλαβε χώρα στο γήπεδο της Τσεντίκαγια στην ουδέτερη ζώνη του ΟΗΕ και προσέλκυσε πέραν των 2.000 συμμετεχόντων. Θεωρήθηκε ως η μεγαλύτερη δικοινοτική εκδήλωση που έγινε στο νησί εκείνη την εποχή. Το σλόγκαν της έκθεσης «Όπου υπάρχει θέληση, υπάρχει και ο τρόπος» εξέφραζε τις προσδοκίες των ακτιβιστών της κοινωνίας των πολιτών που προσπαθούσαν να φτάσουν τα μηνύματά τους στους ομόλογούς τους από την άλλη κοινότητα και μαζί να βρουν τρόπους για να κάμουν να ακουστεί η φωνή των πολιτών μέσω της συμμετοχής και της εμπλοκής τους στα κοινά. Πολλές από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συμμετείχαν, είχαν ήδη εμπειρία από κάποιες δικοινοτικές επαφές πριν από την έκθεση, ωστόσο το UNDP-ACT αναγνώρισε ότι υπήρχε μια κοινή επιθυμία μεταξύ των φορέων της κοινωνίας των πολιτών να υπάρξει συντονισμός του έργου τους. Η έκθεση σηματοδότησε την αρχή της δημιουργίας ενός κοινού χώρου για την έκφραση της αλληλεγγύης μεταξύ Ελληνοκυπρίων και οι Τουρκοκυπρίων και επέτρεψε σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να θεωρήσουν εαυτές ως μέρος ενός διακοινοτικού κοινωνικού κινήματος που θα μπορούσε να μιλήσει συλλογικά για το δημόσιο συμφέρον και των δύο κοινοτήτων.

Ταυτόχρονα, το UNDP-ACT ξεκίνησε το [Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Κοινωνίας των Πολιτών \(CSSP\)](#)³³ ύψους 1,8 εκατομμυρίων Δολαρίων. Στο διετές αυτό πρόγραμμα που εφαρμόστηκε από μια κοινοπραξία με επί κεφαλής το Διεθνές Κέντρο Κατάρτισης και Έρευνας (INTRAC UK) σε συνεργασία με δύο κυπριακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών - το [Μεσογειακό Κέντρο \(MC-MED\)](#)³⁴ και το [Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ](#)³⁵ - πήραν μέρος πάνω από 200 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε μια σειρά από δομημένες δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων οι οποίες επικεντρώθηκαν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των συμμετεχουσών ΜΚΟ. Κατά την ολοκλήρωσή του, το UNDP-ACT εντόπισε ένα βασικό δίκτυο καλά δομημένων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που είχαν δείξει ότι είχαν τη θεσμική γνώση και την ικανότητα να οδηγήσουν τον τομέα σε μια κατάσταση ταχείας ανάπτυξης και αποτελεσματικότητας. Μια

μεγάλη επιτυχία που προέκυψε απ' ευθείας από την εμπειρία αυτή ήταν ότι δημιουργήθηκε αριθμός διακοινοτικών συνεταιρισμών υπό την αιγίδα της Έκθεσης των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, ενώ το πρόγραμμα CSSP κατάφερε να εξασφαλίσει πρόσθετους πόρους από άλλους χορηγούς όπως η ΕΕ.

Η επιτυχία αυτών των πρωτοβουλιών της Κοινωνίας των Πολιτών βοήθησε τους ηγέτες της κοινωνίας των πολιτών να κατανοήσουν την αξία της επανάκτησης των γεωγραφικών χώρων που είχαν ιστορικά καθορίσει τη διαίρεση του νησιού. Για χρόνια, οι μόνοι χώροι διεξαγωγής δικαιοδικής συνεργασίας και διαλόγου ήταν το ξενοδοχείο Λήδρα Πάλας που ελέγχεται από την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο μαζί με τα κέντρα Γκαίτε και Φουλμπράιτ στην οδό Μάρκου Δράκου. Ωστόσο, μετά το 2009, αυτή η περιοχή άρχισε να ανοίγει, μετατρέποντας το σημείο διέλευσης σε μια κυψέλη δραστηριοτήτων για οικοδόμηση της ειρήνης. Σήμερα, το [Σπίτι της Συνεργασίας](#)³⁶, το [Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου](#)³⁷ (ΚΚΜΕ) και το [Σημείο Συνάντησης ΕΕ](#)³⁸ προσφέρουν στους Κύπριους από όλα τα κοινωνικά στρώματα κοινόχρηστους χώρους όπου οι κοινότητες μπορούν να συναντηθούν και να συνεργαστούν. Το πρόγραμμα ACT διαδραμάτισε το δικό του ρόλο αλλάζοντας τη γεωγραφία της ουδέτερης ζώνης με την ίδρυση του ΚΚΜΕ και τη σύναψη συμφωνίας με τον [Όμιλο Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας](#)³⁹ (ΟΙΑΕ) και την Κυβέρνηση της Νορβηγίας για τη στήριξη προγραμμάτων τα οποία θα μπορούσαν να τυγχάνουν διαχείρισης από το Σπίτι της Συνεργασίας. Πράγματι, το πρόγραμμα ACT χρησιμοποίησε συχνά τους χώρους κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής για να φέρει τις δύο κοινότητες κοντά μέσα από διάφορες εκδηλώσεις που στόχευαν στην επαφή των ανθρώπων, περιλαμβανομένων και εργαστηρίων, εκθέσεων τέχνης, αθλητικών εκδηλώσεων, φεστιβάλ κινηματογράφου και παραστάσεων. Η παροχή στους Κύπριους της ευκαιρίας να διεκδικήσουν το διαιρεμένο χώρο της ουδέτερης ζώνης αποτέλεσε βασική κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη ενός συνεκτικού κινήματος της κοινωνίας των πολιτών. Μια άλλη μαρτυρία για τη μεταμόρφωση αυτή ήταν η δημιουργία αριθμού οργανώσεων με κυπριακή αντί ελληνοκυπριακή ή τουρκοκυπριακή ταυτότητα. Οργανώσεις όπως το ΚΚΜΕ, ο ΟΙΑΕ, το [Youth Power](#)⁴⁰ και το [Κέντρο για Βιώσιμη Ειρήνη και Δημοκρατική Ανάπτυξη](#)⁴¹ (SeeD) διαδραμάτισαν πολύτιμο ρόλο στη δημιουργία των θεμελίων για ένα διακοινοτικό τομέα της κοινωνίας των πολιτών για οικοδόμηση της ειρήνης στο νησί.

«Η αγορά και ανακαίνιση ενός ερειπωμένου κτιρίου στη “γη του κανενός» και η μετατροπή του στο Σπίτι της Συνεργασίας δεν ήταν σε καμία περίπτωση μια εύκολη προσπάθεια. Και όμως, αυτό ήταν μόνο το πρώτο βήμα μιας μακράς και απαιτητικής διαδρομής προς την υλοποίηση ενός φιλόδοξου οράματος: να αμφισβητηθεί η σημερινή χρήση της λεγόμενης νεκρής ζώνης, μέσω της μετατροπής της σε ένα χώρο συνεργασίας, σε ένα φόρουμ επικοινωνίας και διαλόγου, βασισμένου στην αλληλεγγύη και η προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και της κατανόησης, μεταξύ όλων των ανθρώπων στην Κύπρο.»

*Κυριάκος Παχουλίδης,
Πρόεδρος του Ομίλου Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας*

Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η πολιτική του UNDP και της USAID για τη δημιουργία ευκαιριών για τους πολίτες, ώστε να ακουστεί η φωνή τους για το μέλλον του νησιού έτυχε υποστήριξης τόσο εντός όσο και εκτός της Κύπρου. Η πρόσκληση στους πολίτες να καταστούν εταίροι στην ειρηνευτική διαδικασία της Κύπρου έτυχε στήριξης από διαδοχικούς Γενικούς Γραμματείς των Ηνωμένων Εθνών οι οποίοι ζήτησαν απευθείας από τους ηγέτες του νησιού την πλήρη εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών στην ειρηνευτική διαδικασία. Αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι η κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο, όπως και σε πολλά μέρη του κόσμου, έπρεπε να αποτελεί ένα νόμιμο εταίρο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και χάραξης πολιτικής, το πρόγραμμα ACT προσπάθησε να είναι όσο το δυνατόν πιο περιεκτικό και προσκάλεσε άτομα από όλα τα κοινωνικά στρώματα να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη των επιλογών πολιτικής για τη συμφιλίωση μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ως αποτέλεσμα, για πρώτη φορά, άνοιξαν δημιουργικοί δρόμοι για την

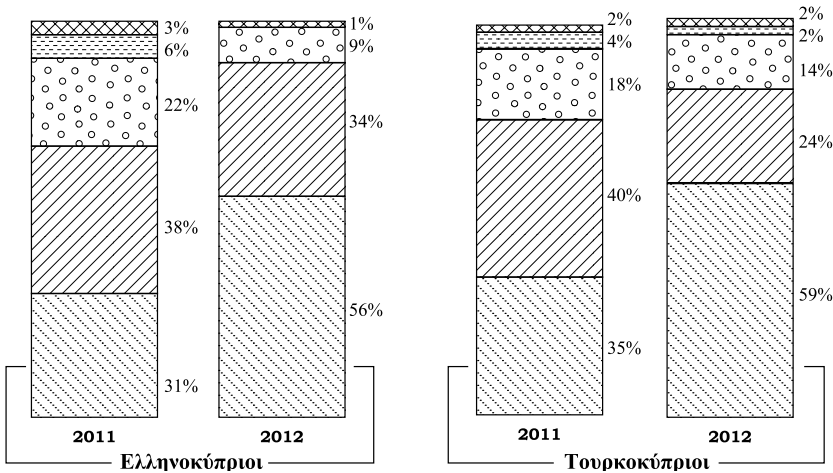

αντιμετώπιση του Κυπριακού προβλήματος, επιτρέποντας στους απλούς ανθρώπους να αποτελούν μέρος των συζητήσεων για το μέλλον του νησιού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εμβάθυνση της ποιότητας της δημοκρατίας στην Κύπρο, καθώς η ατζέντα για τη δημιουργία συνεταιριστικών δομών κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής διευρύνθηκε πέραν από τους επαγγελματίες διαπραγματευτές και τους παραδοσιακούς ακτιβιστές της ειρήνης.

Με τις προηγούμενες αποτυχημένες προσπάθειες για επίτευξη μιας λύσης στο νησί, πολλοί είχαν πειστεί ότι η Κύπρος έπρεπε να μιμηθεί τις επιτυχημένες ειρηνευτικές διαδικασίες που είχαν εφαρμοστεί σε άλλα μέρη του κόσμου οι οποίες είχαν τονίσει τη δημόσια συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις, στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και στην κοινωνικο-πολιτική μετάβαση. Το 2009, το UNDP-ACT ξεκίνησε διάφορα σχέδια με στόχο να βοηθήσει την κοινωνία των πολιτών να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στους πολίτες και την ελίτ που χαράσσει την πολιτική. Ένα τέτοιο όχημα ήταν το πρόγραμμα *Κύπρος 2015*⁴² που χρησιμοποιούσε τη μέθοδο της «σφυγμομέτρησης της ειρήνης» και της έρευνας για τη *συμμετοχική δράση*⁴³ για τη μέτρηση της κοινής γνώμης ως προς τις διαπραγματευτικές θέσεις των δύο ηγετών, καθώς και για να τους βοηθήσει να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις στη βάση αυτής της γνώσης. Για τέσσερα χρόνια, το πρόγραμμα δημιούργησε μια πολύ συνοπτική εικόνα των τάσεων των πολιτών για το τι πίστευαν ότι θα μπορούσε να κάμει μια λύση λειτουργική για το λαό του νησιού. Επιπλέον, ο πλούτος των στοιχείων των ερευνών και των δημοσκοπήσεων επιβεβαίωσε την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση ότι η ειρηνευτική διαδικασία στην Κύπρο δεν λάμβανε υπόψη τις ανησυχίες που διατυπώνονται από το ευρύ κοινό, με τη συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων στις δύο κοινότητες να πιστεύουν ότι οι ηγέτες αγνοούσαν τις απόψεις τους σε ότι αφορά τη διαπραγματευτική διαδικασία, παρά τη γενική επιθυμία του κοινού να ζητείται η γνώμη του για τέτοιες μεγάλες *πολιτικές αποφάσεις*.⁴⁴

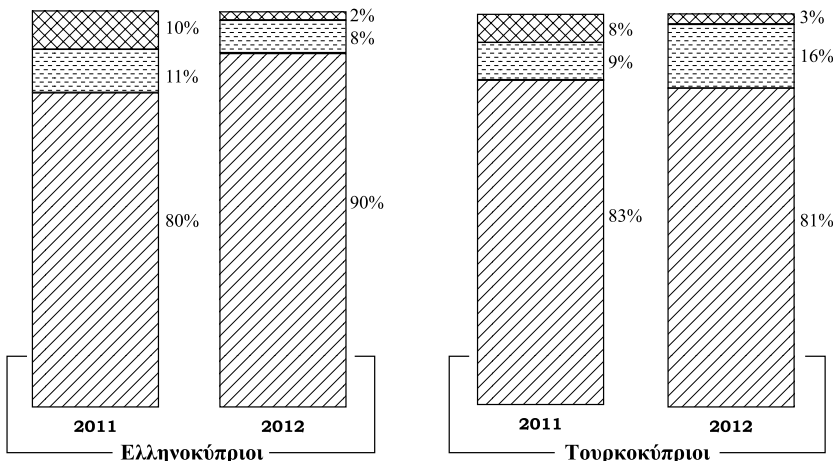
Βαθμός στον οποίο η φωνή των πολιτών εισακούγεται από τους ηγέτες στη διαπραγματευτική διαδικασία - Πηγή: Κύπρος 2015, 2012 45

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό Σε περιορισμένο βαθμό
 Δ.Γ / Δ.Ι Σε μέτριο βαθμό

Άποψη για το κατά πόσο θα πρέπει να ζητείται η γνώμη των πολιτών αναφορικά με σημαντικές αποφάσεις σε θέματα πολιτικής - Πηγή: Κύπρος 2015, 2012 46

Ναι Όχι Δ.Γ / Δ.Ι

Η διάσκεψη «Ειρήνη των Γυναικών: Εφαρμογή του Ψηφίσματος 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο και την Περιοχή» που πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2012 τόνισε τη σημασία της συμμετοχής των γυναικών στην ειρηνευτική διαδικασία.

«Νομίζω ότι ο ΟΗΕ πρέπει να στηρίξει ένα σύστημα ποσόστωσης για τις γυναίκες που θα έχει στην πραγματικότητα μεγαλύτερες πιθανότητες να φέρει «αποστρατιωτικοποιημένη ειρήνη» στην Κύπρο».

Όλγα Δημητρίου, Κέντρο Κύπρου του PRIO.

«Οι γυναίκες των Ηνωμένων Εθνών θα πρέπει να προσλάβουν το συντομότερο δυνατό έναν αντιπρόσωπο για να εκπροσωπεί την Κύπρο και να διαθέτει τα κατάλληλα μέσα για να στηρίξει την ενσωμάτωση των προοπτικών του φύλου στην ειρηνευτική διαδικασία και στην πολιτική εμπλοκή των γυναικών στην πολιτική.»

Biran Mertan, Συμβουλευτική Ομάδα για το Φύλο.

«Θα θέλαμε ο ΟΗΕ να ενθαρρύνει και να στηρίξει ειδικά εκπαιδευτικά μαθήματα για άνδρες σχετικά με την ισότητα των φύλων και να ευαισθητοποιήσει σχετικά με τη σημασία της συμμετοχής γυναικών στην πολιτική.»

Νάντια Καραγιάννη, Κέντρο Υποστήριξης ΜΚΟ

Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή περιοδικών κειμένων πολιτικής υψηλού επιπέδου που δίνονταν απευθείας στις διαπραγματευτικές ομάδες. Το Ιανουάριο του 2012, η ομάδα του Κύπρος 2015 ετοίμασε ένα κείμενο που έφερε τον τίτλο «[Διαπραγματευόμενοι τα Βασικά Ζητήματα](#)»⁴⁷, το οποίο συζητήθηκε από τους ηγέτες στη συνάντηση «Greentree II» στη Νέα Υόρκη. Το πρόγραμμα κατέστη ο μόνος αυθεντικός δείκτης των απόψεων των απλών Κυπρίων για τη διαχείριση από μέρους των ηγετών τους της ειρηνευτικής διαδικασίας, και ενώ διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις, αποτέλεσε το μόνο κανάλι που πρόσφερε στις ηγεσίες τεκμηριωμένη ανάλυση των αντιδράσεων των ενδιαφερομένων πάνω στις αντίστοιχες διαπραγματευτικές τους θέσεις.

Το UNDP-ACT χρησιμοποίησε διάφορους άλλους μηχανισμούς για να βοηθήσει στην επέκταση του πεδίου έκθεσης και συμμετοχής των πολιτών στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. Ένας από αυτούς ήταν μια σειρά από δημόσιες συζητήσεις σχετικά με την ομοσπονδιακή λύση στη βάση των [Συμφωνιών Υψηλού Επιπέδου του 1977 και 1979](#)⁴⁸, που αποτελούν σήμερα τη βάση για τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο ηγετών. Στις συναντήσεις αυτές συμμετείχε ο Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ και είχαν ως σκοπό την ενημέρωση των Κυπρίων πολιτών σχετικά με τις συνέπειες μιας ομοσπονδιακής λύσης και τον τρόπο με τον οποίο θα επηρεαζόταν η ζωή τους. Οι συναντήσεις αυτές υπογράμμισαν την ανάγκη για τους πολιτικούς ηγέτες να συζητήσουν την έννοια μιας ομοσπονδιακής λύσης με τους ψηφοφόρους τους. Οι δύο εκπρόσωποι των ηγετών προσκλήθηκαν σε διαφορετικές περιστάσεις να στηρίζουν και να συμμετάσχουν σε εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν από την κοινωνία των πολιτών και τα φόρα συζητήσεων. Το Φεβρουάριο του 2012, το πρόγραμμα [ENGAGE, Συμβάλλουμε Ενεργά για την Ειρήνη](#)⁴⁹ προσκάλεσε τους Εκπροσώπους των Ηγετών κκ. Γιώργο Ιακώβου και Kudret Özersay να συζητήσουν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ΜΚΟ σε ότι αφορά την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες για μια συνολική διευθέτηση. Μετά από πολλά χρόνια δραστηριότητας της κοινωνίας των πολιτών, τα δικοινοτικά προγράμματα και οι εκδηλώσεις συνηγορίας συνέβαλαν στην επίσημη αναγνώριση του ρόλου των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών στη γεφύρωση του χάσματος τόσο μεταξύ των δύο κοινοτήτων όσο και εντός της κάθε κοινότητας, ανάμεσα στην πολιτική ελίτ και στο πλατύ κοινό.

Το πρόγραμμα ENGAGE λάνσαρε τα Ενεργά Δίκτυα Διαλόγου (ΕΔΔ) το 2011 με στόχο να φέρει τη διαδικασία συμφιλίωσης κοντά στις τοπικές κοινότητες σε ολόκληρο το νησί. Το πρόγραμμα επικεντρώθηκε σε πόλεις και χωριά που δεν συνδέονταν συνήθως με δικοινοτικές δραστηριότητες και συμπεριέλαβε αριθμό αγροτικών περιοχών και στις δύο κοινότητες. Τα ΕΔΔ έδωσαν την ευκαιρία σε κοινότητες να συνδέσουν την πραγματικότητα που ισχύει σε τοπικό επίπεδο με μια ευρύτερη προοπτική σχετικά με τις επιπτώσεις μιας πολιτικής διευθέτησης. Δομημένες στη βάση των διαλόγων με την τοπική κοινότητα, οι δραστηριότητες περιλάμβαναν αντιπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, ακαδημαϊκούς, επιχειρηματίες, δημοσιογράφους και τοπικούς αξιωματούχους οι οποίοι συζητούσαν αριθμό βασικών θεμάτων που σχετίζονται με τα φύλα, την ειρήνη και τη συμφιλίωση, την αειφόρο ανάπτυξη και την κοινωνία των πολιτών. Η μεθοδολογία του ανοικτού διαλόγου ενθάρρυνε τη συναίνεση σε μια σειρά από προτεραιότητες τοπικής ανάπτυξης – οι οποίες στη συνέχεια πήραν τη μορφή εγγράφων συζήτησης - που το πρόγραμμα ENGAGE συζήτησε αργότερα με τοπικούς ηγέτες και φορείς λήψης αποφάσεων.

Η μορφή του ανοικτού διαλόγου που κατοχυρώνεται στα ΕΔΔ υιοθετήθηκε επίσης ως ένας χρήσιμος τρόπος εργασίας από τις Κύπριες γυναίκες που ήθελαν να εμπλέξουν τους ηγέτες στην εφαρμογή του Ψηφίσματος 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών⁵⁰ (2000) στις διαπραγματεύσεις και στο ευρύτερο ζήτημα της συμφιλίωσης μεταξύ των κοινοτήτων. Το Ψήφισμα 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας ζητεί από τα Κράτη Μέλη των Ηνωμένων Εθνών να προστατεύσουν τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών σε ένοπλες συγκρούσεις και «να διασφαλίσουν την αυξημένη εκπροσώπηση γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων σε εθνικούς, περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς και μηχανισμούς για την πρόληψη, διαχείριση και επίλυση συγκρούσεων». Για το κίνημα οικοδόμησης της ειρήνης της κυπριακής κοινωνίας των πολιτών, μια δημόσια συζήτηση για το Ψήφισμα 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας προσέφερε ευκαιρίες παρότρυνσης των ηγετών να συμπεριλάβουν θέματα που αφορούν τα φύλα ως μέρος της επίσημης ειρηνευτικής διαδικασίας, ανοίγοντας ταυτόχρονα το δρόμο για μια πιο δημόσια προσέγγιση στη διαχείριση της ίδιας της διαδικασίας.

Το πρόγραμμα ACT ανταποκρίθηκε σε αυτές τις εξελίξεις, υποστηρίζοντας μια αρχική εκτίμηση του ρόλου των δύο φύλων στο πλαίσιο της ειρηνευτικής διαδικασίας και των ευρύτερων προσπαθειών για συμφιλίωση. Αυτό οδήγησε στο σχηματισμό Συμβουλευτικής Ομάδας για θέματα Φύλου (GAT)⁵¹ (2009) ντόπιων γυναικών ακτιβιστριών οι οποίες συνεργάστηκαν για να εξεύρουν τρόπους να φέρουν τα θέματα φύλου στο προσκήνιο των επίσημων και ανεπίσημων ειρηνευτικών διαδικασιών. Η Συμβουλευτική Ομάδα για θέματα Φύλου συνεργάστηκε με το UNDP-ACT και το Ερευνητικό Ινστιτούτο του Όσλο για την Ειρήνη⁵² (PRIO) για την ανάπτυξη μιας σειράς συστάσεων ώστε να ενταχθούν οι ανησυχίες που αφορούν τα φύλα στο κεφάλαιο για τη διακυβέρνηση στις διαπραγματεύσεις. Οι συστάσεις αυτές διαδόθηκαν σε διάσκεψη στη Λευκωσία τον Δεκέμβριο του 2012 με τίτλο «Ειρήνη των Γυναικών: Εφαρμογή του Ψηφίσματος 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο και την Περιοχή».⁵³

Κεφάλαιο 4

ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΦΑΝΤΑΖΟΝΤΑΙ ΝΕΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

**« ΌΛΟΙ ΕΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ,
ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ
ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΝΕΚΡΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ
ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ,
ΕΧΟΥΜΕ ΕΜΜΟΝΗ ΣΕ ΕΝΑ ΕΡΩΤΗΜΑ:
ΠΟΙΟΣ ΦΤΑΙΕΙ;»**

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ,
ΗΧΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΥΔΕΤΕΡΗ ΖΩΝΗ

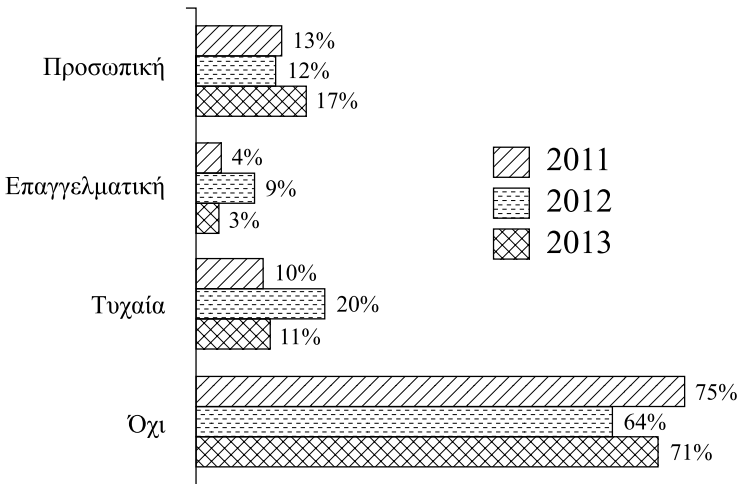

Ο φυσικός διαχωρισμός των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων υποστηρίζεται από μια ψυχολογική διαίρεση ριζωμένη σε δύο αντικρουόμενες ιστορίες του παρελθόντος. Η γλώσσα της κυπριακής σύγκρουσης εδραιώνει τις κυρίαρχες κοινωνικο-πολιτικές θέσεις των κοινοτήτων και αποτελεί το νόμισμα που διέπει τις καθημερινές τους σχέσεις, βασισμένη όπως είναι στην αρχή της αμοιβαίας μη αναγνώρισης. Παρά την ύπαρξη των επτά σημείων διέλευσης κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής, συμπεριλαμβανομένων τριών στη Λευκωσία, και τη σταθερή ροή Κυπρίων που περνούν από τη μια πλευρά στην άλλη από το 2003 (έχουν καταγραφεί πάνω από 20 εκατομμύρια διελεύσεις), το επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων παραμένει χαμηλό, ενώ η ποιότητα της επαφής μεταξύ των ανθρώπων έχει βελτιωθεί κάπως τα τελευταία χρόνια. Έρευνες καταδεικνύουν ότι μόνο το 17% των Ελληνοκυπρίων έχουν προσωπική επαφή με Τουρκοκύπριους ενώ το 32% της αριθμητικά μικρότερης κοινότητας των Τουρκοκυπρίων έχει προσωπική επαφή με Ελληνοκύπριους. Σε ό,τι αφορά μια ανοικτή προσέγγιση στην αρχή της συνύπαρξης, μόλις πάνω από τους μισούς Ελληνοκύπριους θα δέχονταν να έχουν γείτονες ή συνάδελφους από την άλλη κοινότητα και θα ήταν πρόθυμοι τα παιδιά τους να πηγαίνουν σε μικτά σχολεία. Η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων, ωστόσο, απορρίπτει αυτά τα μοντέλα συνύπαρξης, και οι δύο πλευρές απορρίπτουν συντριπτικά την πιθανότητα το αφεντικό τους να είναι από την άλλη κοινότητα και αποδοκιμάζουν τους μικτούς γάμους για τα παιδιά/αδέλφια τους⁵⁴. Η ψυχολογία της διαίρεσης μεταφράζεται σε περιορισμένη κοινωνική αλληλεπίδραση και κάθε κοινότητα πιστεύει ότι η άλλη πλευρά είναι υπεύθυνη για τη διένεξη και τις συνέπειες της.

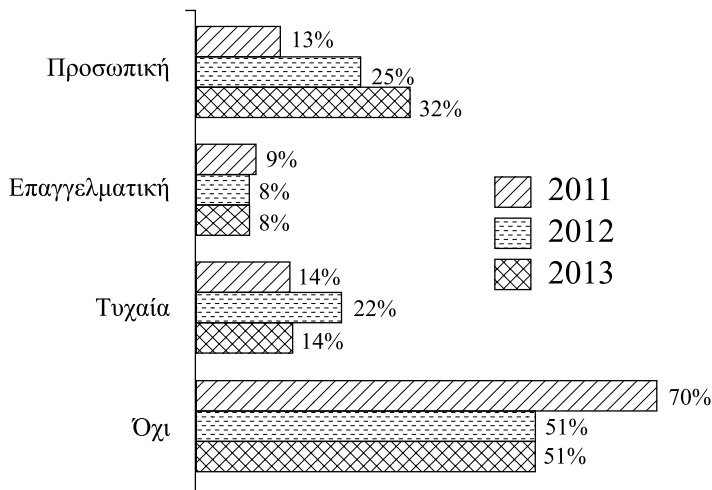
Είδη επαφής με άτομα από την άλλη κοινότητα

Πηγή: Έρευνες για την Εμπιστοσύνη του UNDP-ACT για το 2013

Ελληνοκυπριακή Κοινότητα

Τουρκοκυπριακή Κοινότητα

Η συνεργασία με τις οργανώσεις νέων αντανακλάται στη μακροπρόθεσμη έμφαση που έδινε σε αυτούς το πρόγραμμα ACT σε όλη τη διαδρομή του. Η ενδυνάμωση των νέων ανθρώπων να προκαλέσουν νέες συζητήσεις για το μέλλον της Κύπρου σε σχολεία, κολέγια, πανεπιστήμια, συλλόγους και μεταξύ φίλων κρίθηκε απαραίτητη για τη δημιουργία ενός κλίματος που να συμβάλλει στη συμφιλίωση. Η δυνατότητα διαπροσωπικής επαφής ώστε να σπάσουν οι φραγμοί και να σταματήσουν οι προκαταλήψεις ήταν πιο εμφανής μεταξύ των νέων ανθρώπων που συμμετείχαν στα έργα οικοδόμησης ειρήνης του ACT από ότι σε οποιαδήποτε άλλη ομάδα. Έρευνες έδειξαν ότι από τους 1.600 ενεργούς συμμετέχοντες στο υποστηριζόμενο από το ACT πρόγραμμα μάθησης νέων από ομότιμους τους μεταξύ 2006-2008, η συντριπτική πλειοψηφία (90%) έκανε φίλους και αντάλλαξε επαφές με κάποιον από την άλλη κοινότητα, και από αυτούς πάνω από το 80% διατήρησε επαφή μετά το τέλος της έργου, είτε μέσω internet chat, τηλεφωνικής επικοινωνίας ή κοινωνικής επαφής. Οι νέοι συμμετείχαν σε έργα που αφορούσαν την νεανική παραβατικότητα, τον αθλητισμό, την προσωπική ανάπτυξη, την οδική ασφάλεια, τις ειδικές ανάγκες εκπαίδευσης, την πολυπολιτισμική εκπαίδευση, τις διακοινοτικές τέχνες και τον πολιτισμό, και τη διερεύνηση των προσδοκιών της κυπριακής νεολαίας.

Η πραγματικότητα αυτή αντανακλάται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στις δύο κοινότητες που διαιωνίζουν την κυρίαρχη άποψη της δυσπιστίας. Η εξάρτηση των δημοσιογράφων από τις υπηρεσίες που παρέχονται από γραφεία τύπου και τα πρακτορεία ειδήσεων σημαίνει ότι οι ιστορίες τόσο των έντυπων όσο και των ραδιοτηλεοπτικών μέσων σπανίως ξεπερνούν την κυρίαρχη ρητορική της κάθε κοινότητας και ελάχιστο χώρο προσφέρουν σε εναλλακτικές φωνές. Η χρήση δύο διαφορετικών γλωσσών (Ελληνικής και Τουρκικής) συμβάλλει περαιτέρω στην έλλειψη κατανόησης, και πολλά μέσα μαζικής ενημέρωσης περιθωριοποιούν ιστορίες για την οικοδόμηση της ειρήνης, δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών, την ποικιλομορφία και πολυπολιτισμικότητα, ενώ τα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά θέματα που αφορούν τις δύο κοινότητες δεν καλύπτονται σχεδόν καθόλου.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ

Το πρόγραμμα ACT ανταποκρίθηκε βοηθώντας του εταίρους της κοινωνίας των πολιτών να δημιουργήσουν φυσικούς και εικονικούς χώρους όπου θα μπορούσαν οι άνθρωποι να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ των δύο κοινοτήτων χωρίς να δεσμεύονται από τους περιορισμούς της κυρίαρχης άποψης. Ξεκινώντας το 2007, το UNDP-ACT χρηματοδότησε αρκετές μεγάλης κλίμακας πρωτοβουλίες, οι οποίες προσπάθησαν να αντιστρέψουν την ψυχολογία της διαίρεσης, δίνοντας στους Κύπριους την ελευθερία και τους πόρους να φανταστούν και να εκφράσουν ένα μελλοντικό όραμα για το νησί χωρίς τη διένεξη. Αυτές οι πρωτοβουλίες προχώρησαν στο να εξαλείψουν σε κάποιο βαθμό πολλούς από τους αρνητικούς συνειρμούς που συνδέονται με τις δικαιοδικές δραστηριότητες και να προωθήσουν το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών ως εταίρου στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Η προσπάθεια αυτή απέδωσε καρπούς καθώς ο διακοινοτικός διάλογος έχει από τότε γίνει ευρέως αποδεκτός. Σύμφωνα με την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων, η συμμετοχή σε δικαιοδικές εκδηλώσεις είχε θετική επίδραση στο επίπεδο εμπιστοσύνης, ενώ η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων (74 %) και των Τουρκοκυπρίων (69%) θεωρούν ότι οι δικαιοδικές δραστηριότητες βοήθησαν τις δύο κοινότητες να έρθουν πιο κοντά.⁵⁵

Ένα σημαντικό επίτευγμα ήταν η ίδρυση το 2009 του [Κέντρου Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου](#)⁵⁶ (ΚΚΜΕ). Αυτό προέκυψε μέσα από πρωτοβουλίες επικοινωνίας καθοδηγούμενες από την κοινωνία των πολιτών οι οποίες είχαν τη στήριξη του UNDP-ACT για αρκετά χρόνια. Το ΚΚΜΕ γρήγορα κατέστη μια υπηρεσία ενιαίας θυρίδας (one-stop shop) για τη διακοινοτική συνεργασία των μέσων ενημέρωσης και μια πηγή συνηγορίας της οποίας ηγείται η κοινωνία των πολιτών. Η οργάνωση συνέβαλε στη θεσμοθέτηση εναλλακτικών συζητήσεων για το Κυπριακό Πρόβλημα, αλλάζοντας τη γλώσσα που χρησιμοποιείται για την έκφραση των διακοινοτικών σχέσεων και διαλύοντας πολλούς από τους μύθους και παρανοήσεις που είχαν δημιουργηθεί γύρω από αυτή τη σχέση.

«Το ότι καταφέραμε να κάνουμε 22 διαφορετικές οργανώσεις να συμφωνήσουν σε ένα όραμα ήταν μεγάλη υπόθεση και χρησιμοποιήσαμε όλες μας τις δεξιότητες της υπομονής, της διαπραγμάτευσης και της επικοινωνίας. Έκτοτε έχουμε αυξήσει τον αριθμό των οργανώσεων που είναι μέλη μας σε 43 και η αύξηση αυτή αποδεικνύει την πίστη στο έργο μας και στο καλό που μπορεί να δημιουργηθεί από τη συνεργασία.»

Larry Fergeson, Γενικός Διευθυντής του Κέντρου Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου (ΚΚΜΕ)

Το ΚΚΜΕ ήταν σε θέση να συνεργαστεί με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη συμπαραγωγή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, καθώς και με τακτικές στήλες σε μεγάλες εφημερίδες. Το ΚΚΜΕ επικεντρώθηκε στη δημοσιογραφία των πολιτών και στον ενισχυμένο γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας, βοηθώντας τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να δημιουργήσουν και να διανέμουν το δικό τους υλικό στα μέσα επικοινωνίας. Ως αποτέλεσμα, άλλαξε επίσης τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία των πολιτών επικοινωνεί με ένα διευρυμένο ακροατήριο, παράγοντας ένα χωρίς αποκλεισμούς και καλύτερα πληροφορημένο δημόσιο διάλογο. Το 2013, το πρόγραμμα ACT χρηματοδότησε τις εγκαταστάσεις της δικοινοτικής διαδικτυακής

εκπομπής του ΚΚΜΕ στην ουδέτερη ζώνη του ΟΗΕ, που είναι η πρώτη στο είδος της στην Κύπρο. Το στούντιο παράγει προγράμματα που παρέχουν στους Κύπριους μια ουδέτερη πηγή ειδήσεων και πληροφοριών πάνω σε θέματα που αφορούν την ειρήνη και τη συμφιλίωση, και άλλες εξελίξεις στις δύο κοινότητες. Εκπέμπει επίσης το *MYCYradio* που είναι το πρώτο πολύγλωσσο διαδικτυακό ραδιόφωνο που χρηματοδοτείται από την Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κύπρο.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο το πρόγραμμα ACT κατάφερε να διαφοροποιήσει τη δημόσια συζήτηση ήταν η προσέγγιση της διδασκαλίας της ιστορίας. Το UNDP-ACT συνεργάστηκε στενά με τον *Όμιλο Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας*⁵⁷ (ΟΙΔΕ) για στήριξη επαγγελματιών εκπαιδευτικών και από τις δύο κοινότητες για τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος. Μέσα από το πρόγραμμα *Πολυπρισματικότητα και Διαπολιτισμικός Διάλογος στην Εκπαίδευση*⁵⁸, ο ΟΙΔΕ ανέπτυξε συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για την *Οθωμανική Περίοδο*⁵⁹, τα *παραδοσιακά παιχνίδια*⁶⁰ και τα *μικτά χωριά*⁶¹ και ενθάρρυνε επίσης νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις με εκδόσεις όπως το *Μαθαίνω να ερευνώ την ιστορία της Κύπρου μέσα από τεχνουργήματα*⁶² και *Σκέπτομαι ιστορικά για τους αγνοούμενους*⁶³. Το πρόγραμμα παρουσίασε σε εκατοντάδες εκπαιδευτικούς πιο εξισορορημένους τρόπους διδασκαλίας της ιστορίας στις αντίστοιχες κοινότητές τους και τη δυνατότητα υιοθέτησης προοπτικών που περιλαμβάνουν και τις αντιλήψεις και πραγματικότητες της άλλης κοινότητας. Κατά την περίοδο 2010-2011, ο ΟΙΔΕ διοργάνωσε εκστρατεία ευαισθητοποίησης του κοινού με τηλεοπτικές ανακοινώσεις, προωθώντας τις αξίες της κριτικής σκέψης και προβάλλοντας το σύνθημα *«Ρώτα, Εξέτασε, Σκέψου κριτικά»*⁶⁴. Σήμερα, ο Όμιλος αυτός διαχειρίζεται το Σπίτι της Συνεργασίας, όπου η οργάνωση εκτελεί το πρωτοποριακό έργο της ψηφιακής αρχειοθέτησης του πρωτογενούς υλικού για τις διακοινοτικές σχέσεις.

«Προσωπικά, είμαι υπερήφανη που αποτελώ μέρος μιας ομάδας Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που εργάζονται μαζί προς ένα κοινό στόχο και δίδουν ένα πολύ καλό παράδειγμα για τους ηγέτες μας, τις κοινότητες και τις μελλοντικές γενιές. Αλληλεπιδρούμε πάνω σε καθημερινή βάση και ακόμα δείχνουμε πώς οι προκαταλήψεις για τους ούτω καλούμενους “άλλους” μπορούν να ξεπεραστούν στο χρόνο και στο χώρο. Κάθε μέρα είμαι ενθουσιασμένη που πηγαίνω στη δουλειά, κάνω αυτό που πιστεύω και είμαι βέβαιη ότι με αυτόν τον τρόπο επηρεάζω τους νέους και όχι μόνο.»

Alev Tugberk, Διευθύντρια Εκπαίδευσης του Προγράμματος Πολυπρισματικότητα και Διαπολιτισμικός Διάλογος στην Εκπαίδευση - ΟΙΔΕ

Τα προγράμματα για τη νεολαία έχουν καταδείξει την ενέργεια την οποία οι νεαροί Κύπριοι μπορούν να φέρουν στη συμφιλίωση. Σε μια προσπάθεια αξιοποίησης της δημιουργικότητας και του ενθουσιασμού, δημιουργήθηκαν ευκαιρίες για τους νέους για συμμετοχή σε μαθήματα απόκτησης ηγετικών δεξιοτήτων, ώστε να μπορούν να γίνουν πρεσβευτές της ειρήνης, χρησιμοποιώντας τις προσωπικές τους εμπειρίες για να επηρεάσουν μια ευρύτερη δημόσια συζήτηση. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κύριες ΜΚΟ νέων και οργανώσεις συνδεδεμένες με τη νεολαία της Κύπρου αποφάσισαν ότι θα είχαν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα εάν εργάζονταν μαζί κάτω από την κοινή ομπρέλα του Cyprus Network for Youth Development (Κυπριακού Δικτύου για την Ανάπτυξη των Νέων) που στη συνέχεια μετονομάστηκε σε [Δίκτυο Youth Power](#)⁶⁵. Το δίκτυο αυτό έδωσε έμφαση στις ανάγκες των νεαρών Κυπρίων και οδήγησε σε μια σειρά από προγράμματα που λαμβάνουν μικρές επιχορηγήσεις. Το πρόγραμμα χαρακτηρίστηκε από καινοτόμες προσεγγίσεις για την οικοδόμηση της ειρήνης και προσέγγισε νεαρά άτομα που δεν είχαν ποτέ προηγουμένως εμπλακεί σε δικονομικές δραστηριότητες.

Η Έκθεση για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη στην Κύπρο του 2009⁶⁶ για τους νέους κατέδειξε ότι η πλειονότητα των νεαρών Κυπρίων πίστευαν ότι είχαν την ευθύνη να

βοηθήσουν στην εξεύρεση μιας ειρηνικής λύσης στη διαίρεση του νησιού, ωστόσο, πολλοί δεν γνώριζαν πώς να συμμετάσχουν σε αυτήν την προσπάθεια, ή πίστευαν ότι ήταν περιορισμένες οι ευκαιρίες για ενεργό εμπλοκή τους. Η έκθεση κατέδειξε επίσης ότι οι νεαροί Κύπριοι ένιωθαν ότι δεν είχαν πολλές ελπίδες να επηρεάσουν αποφάσεις που διέπουν τη ζωή τους, και ένα μεγάλο ποσοστό πιστεύει ότι οι νεαροί Κύπριοι εκπροσωπούνται ανεπαρκώς στην πολιτική. Από την άλλη πλευρά, σχεδόν το ήμισυ της κυπριακής νεολαίας παραδέχθηκε ότι δεν συμμετέχει ενεργά σε οποιαδήποτε κοινωνικο-πολιτική ή δημόσια οργάνωση. Διεξήχθη πρωτογενής έρευνα μέσω εκτενών δημοσκοπήσεων μεταξύ νεαρών Κυπρίων σε ολόκληρο το νησί, ενώ το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Νέων που αποτελείτο από 24 νεαρούς Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους είχε τακτικές συναντήσεις για να συζητήσει την έρευνα, διασφαλίζοντας ότι η πραγματική γνώμη των νέων θα περιλαμβανόταν στα κύρια θέματα, την ανάλυση και τις συστάσεις της τελικής έκθεσης. Η Έκθεση για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη στην Κύπρο του 2009 οδήγησε στη δημιουργία του Καταστατικού Χάρτη Νέων Κύπρου που για πρώτη φορά, εξέφραζε ένα συνεκτικό σύνολο ιδεών σχετικά με τις αλλαγές που οι νέοι άνθρωποι πίστευαν ότι θα βελτιώσουν τη ζωή τους. Σχεδιασμένος από το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Νέων, ο Χάρτης καταπιάνεται με θέματα όπως η οικογένεια, η εκπαίδευση, η απασχόληση, οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες και η υγεία, η ελευθερία του λόγου, η κοινωνικο-πολιτική συμμετοχή και η ειρήνη και συμφιλίωση. Μεταξύ άλλων, γινόταν έκκληση για την αποστρατιωτικοποίηση της Κύπρου, τη χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών για στήριξη της συμφιλίωσης, την προώθηση των πολυπολιτισμικών αρχών στην εκπαίδευση και την υιοθέτηση μιας κοινής κυπριακής πολιτικής ταυτότητας η οποία θα αναγνωρίζει ότι ο όρος «Κύπριος» αναφέρεται τόσο σε Ελληνοκύπριους όσο και σε Τουρκοκύπριους.

Φωνές των Νέων

Έχουμε ήδη γίνει φίλοι, βγήκαμε έξω μερικές φορές, ανταλλάξαμε τηλεφωνήματα και ηλεκτρονικά μηνύματα. Είναι πάντα χρήσιμο να γνωρίζουμε ένα δημοσιογράφο από την άλλη κοινότητα. Σου δίνει την ευκαιρία να ελέγξεις ξανά τι μεταδίδεται από την άλλη πλευρά».

Νέος που πήρε μέρος στο σχέδιο «Νέοι Δημοσιογράφοι»

«Δεν έχω Ελληνοκύπριους φίλους μας και θέλω να έχω [μερικούς], τους οποίους να μπορώ να συναντώ σε κοινές δραστηριότητες. Θέλω πραγματικά να μάθω περισσότερα πράγματα για αυτούς.»

Απάντηση σε ερώτηση που υποβλήθηκε στην Έκθεση Ανθρώπινης Ανάπτυξης

« Πρώτα από όλα δεν θα πρέπει να υπάρχει καμία διαχωριστική γραμμή - οι δύο κοινότητες θα πρέπει να είναι μικτές.»

Απάντηση σε ερώτηση που υποβλήθηκε στην Έκθεση Ανθρώπινης Ανάπτυξης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ

Η έννοια μιας ειρηνευτικής διαδικασίας «κυπριακής ιδιοκτησίας» ενσωματώθηκε γρήγορα στο στίλ των διαπραγματεύσεων που ξεκίνησαν με τις συνομιλίες Χριστόφια-Ταλάτ το 2008. Η διεθνής εμπειρία κατέδειξε ότι οι πιο δημοκρατικές ειρηνευτικές διαδικασίες φέρουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Σύμφωνα με μια διεθνή οργάνωση:

«Ενώ ο δημοκρατικός συμβιβασμός παράγει τις λύσεις όσον αφορά τα θέματα για τα οποία υπάρχει σύγκρουση, η συμφιλίωση καταπιάνεται με τις σχέσεις ανάμεσα σε εκείνους που θα πρέπει να εφαρμόσουν τις λύσεις αυτές. Είναι σημαντικό να επισημανθεί, ωστόσο, ότι αυτό δεν ισχύει μόνο για τους πολιτικούς και τους υπεύθυνους για την εξεύρεση συμφωνίας. Ισχύει και για το σύνολο του πληθυσμού. Η σχέση που θα πρέπει να διαμορφωθεί δεν είναι απλώς η σχέση μεταξύ των βουλευτών ή των ηγετών, αλλά μεταξύ των κοινοτήτων στο σύνολό τους. Είναι ολόκληρες οι κοινότητες που θα πρέπει να αρχίσουν να αναπροσανατολίζονται από τις ανταγωνιστικές σχέσεις πολέμου στη δημιουργία σχέσεων συνεργασίας που στηρίζονται περισσότερο στο σεβασμό⁶⁷.»

Ωστόσο, μέχρι το 2012, ο αρχικός ενθουσιασμός γύρω από τις συνομιλίες είχε αντικατασταθεί από ευρέως διαδεδομένο κυνισμό με πολλούς να αποδίδουν το αδιέξοδο στις διαπραγματεύσεις στη μη συμμετοχή των πολιτών στην οικοδόμηση συναίνεσης γύρω από τις συνομιλίες. Για ορισμένους, το «κάθετο χάσμα επικοινωνίας» μεταξύ των ηγετών και των ψηφοφόρων τους αποτέλεσε πλήγμα στο συμμετοχικό ιδεώδες που είχε υποσχεθεί η κυπριακή ιδιοκτησία της διαδικασίας. Το πρόγραμμα ACT τελικά πίστεψε ότι μια διαδικασία της οποίας ηγούνται οι Κύπριοι αφορούσε κατ' ανάγκη την παροχή σε ολόκληρη την κυπριακή κοινωνία της ευκαιρίας να εμπλακεί στην ειρηνευτική διαδικασία κατά τρόπο που να στηρίζει τους ηγέτες να καταλήξουν σε μια δίκαιη διευθέτηση. Ο διάλογος με τους υπεύθυνους χάραξης

πολιτικής κατέστη συνεπώς σημαντικός προκειμένου να εισαχθούν νέες απόψεις και νέες ιδέες - κάτι που το πρόγραμμα ACT υποστήριξε μέσω της κοινωνίας των πολιτών και του ακαδημαϊκού κόσμου.

Το πρόγραμμα *Κύπρος 2015*⁶⁸ περιλάμβανε μια σειρά από συστάσεις οι οποίες βοήθησαν στη διεξαγωγή ενός ευρέως διαλόγου με τους ηγέτες και τις ομάδες τους καθώς και την ευρύτερη διεθνή κοινότητα. Το 2012, η ομάδα ετοίμασε ένα έγγραφο πολιτικής με τίτλο *Πέρα από τα Αδιέξοδα: Επανασχεδιασμός της Ειρηνευτικής Διαδικασίας της Κύπρου*.⁶⁹ Το έγγραφο αυτό περιλάμβανε προτάσεις για τη δημιουργία ενός συμβουλευτικού σώματος της κοινωνίας των πολιτών, το οποίο θα συνέδεε τις δημόσιες ανησυχίες και προτεραιότητες με τις επίσημες διαπραγματεύσεις, τη δομημένη συμμετοχή των αρχηγών των κομμάτων που θα τους επέτρεπε να συνδέσουν τους ψηφοφόρους τους με τη διαπραγματευτική διαδικασία, και τη δημιουργία μιας Κοινής Επιτροπής Ανάπτυξης και Συμφιλίωσης για την προώθηση δραστηριοτήτων οικοδόμησης εμπιστοσύνης με την υποστήριξη διεθνών οργανώσεων ανάπτυξης. Το πρόγραμμα πρότεινε επίσης ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί μια ομάδα εργασίας για θέματα που αφορούν τις γυναίκες για να αντιμετωπίσει τους συγκεκριμένους φόβους των Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων γυναικών σε θέματα όπως η οικονομική αποτυχία μετά από μια διευθέτηση, η διάβρωση της ταυτότητας και η πιθανότητα αναζωπύρωσης των *συγκρούσεων*.⁷⁰ Οι συστάσεις σε θέματα πολιτικής που υποστηρίζουν μια πιο συμμετοχική ειρηνευτική διαδικασία από ομάδες όπως τα προγράμματα *Κύπρος 2015* και *ENGAGE* έθεσαν τα θεμέλια για τη *Συμμετοχική Ειρηνευτική Πρωτοβουλία*⁷¹ και οδήγησαν στη δημιουργία ενός συμβουλευτικού σώματος που αποτελείται από πολιτικούς, επιχειρηματίες και κοινωνικούς ηγέτες του τύπου που προτάθηκε από την έρευνα του προγράμματος *Κύπρος 2015*. Το 2013, ανώτεροι εκπρόσωποι αυτών των τριών ομάδων συμμετείχαν σε μια σειρά μονοκοινοτικών εργαστηρίων βασιζόμενων στις εμπειρίες των συμμετοχικών μοντέλων οικοδόμησης της ειρήνης από τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Νότιο Αφρική και τα Βαλκάνια.

Στον τομέα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, ο ΟΙΔΕ πρότεινε μια σειρά από επιλογές σε θέματα πολιτικής σε εκπαιδευτικούς εμπειρογνώμονες και των δύο κοινοτήτων. Το 2013, το έγγραφο πολιτικής του ΟΙΔΕ με τίτλο *Διαφοροποιώντας την αντίληψή μας για την Παιδεία στην Κύπρο*, τόνισε την ανάγκη για μια πιο ολιστική εκπαιδευτική

προσέγγιση που θα περιλαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις μελέτες για την ειρήνη, το περιβάλλον και την πολυπολιτισμικότητα. Μία από τις κύριες ανάγκες που υπογραμμίζονται στο έγγραφο είναι η παροχή προϋπηρεσιακής και ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης που να προετοιμάζει τους εκπαιδευτικούς ώστε να προσφέρουν πολυπολιτισμική και πολύγλωσση εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να προσφέρουν σε κάθε εκπαιδευτικό ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης που θα λαμβάνουν υπόψη τις επαγγελματικές ανάγκες και συμφέροντά τους και θα ενισχύουν την αυτονομία, αυτοπεποίθηση και ηγετικές ικανότητές τους.

«Η Ιστορία σήμερα δεν χρειάζεται να αλλάξει. Εμείς απλώς πρέπει να επιλέξουμε τι θα περιλάβουμε σε αυτήν, και αντί να επιλέγουμε να περιλάβουμε αυτό που μας ταιριάζει και μας κάνει να φαινόμαστε εμείς καλοί και οι άλλοι κακοί, θα πρέπει να περιλάβουμε τα καλά τα δικά μας αλλά και των άλλων, καθώς και τα κακά τα δικά μας και των άλλων.»

Ελληνοκύπριος άντρας, 19 ετών

Τα ιδρύματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών θα πρέπει επειγόντως να προσαρμόσουν τα προγράμματα σπουδών τους, ώστε να περιλαμβάνουν αυτές τις προτεραιότητες. Ο ΟΙΔΕ συστήνει στους εκπαιδευτικούς να αποφεύγουν τα στερεότυπα και τις διακρίσεις όταν προσεγγίζουν αμφιλεγόμενα ιστορικά ζητήματα μέσα από ένα φακό κριτικής και κατανόησης. Οι υπεύθυνοι χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής ενθαρρύνονται να επιτρέπουν στα Κυπρίοπουλα να αποκτήσουν από πρώτο χέρι μια εμπειρία άλλων πολιτισμών και να υποστηρίξουν τα σχολεία που προωθούν την ενσωμάτωση Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων μαθητών.

Το Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου (ΚΚΜΕ) έχει προσδιορίσει αριθμό σημαντικών επιλογών πολιτικής για να αντιμετωπίσει την πόλωση και τη συχνά αρνητική στάση των μέσων επικοινωνίας στην Κύπρο, θεωρώντας ότι η συνεργασία μεταξύ Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων δημοσιογράφων και οργανισμών μέσων επικοινωνίας δεν χρειάζεται να περιμένει μέχρι τη διευθέτηση του Κυπριακού

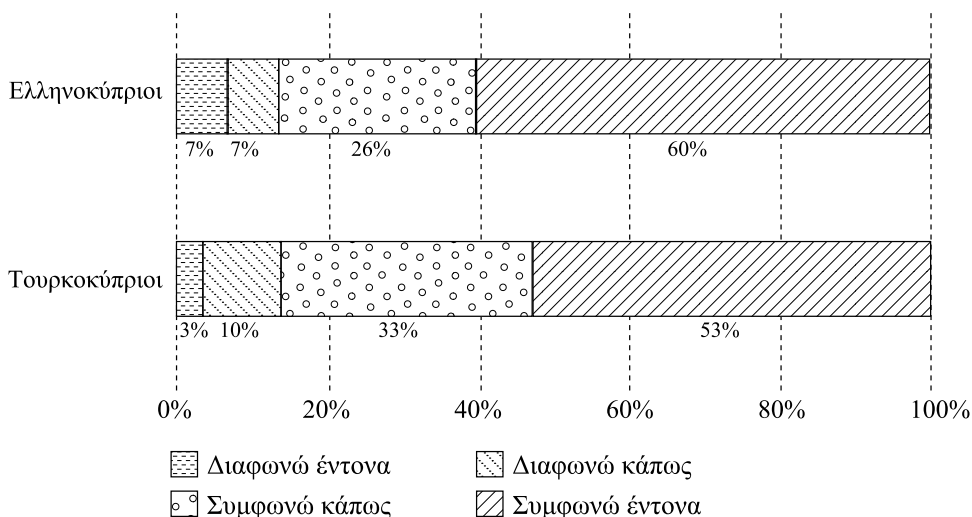
Προβλήματος. Κρίθηκε ότι η στενότερη **δικοινοτική συνεργασία**⁷² στον τομέα των μέσων επικοινωνίας θα διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός γενικότερου κλίματος που να διευκολύνει την αναζήτηση λύσης. Ανάμεσα στις σημαντικότερες προτάσεις πολιτικής του Κέντρου Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου περιλαμβάνονται η δημιουργία διακοινοτικής Συμβουλευτικής Επιτροπής για τα Μέσα Επικοινωνίας, με όρους εντολής θέματα πολιτικής και νομοθεσίας των μέσων, τη σύσταση ενός κοινού δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα, τη βελτίωση της πρόσβασης στην πληροφόρηση σύμφωνα με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την **Πρόσβαση σε Επίσημα Έγγραφα**⁷³ (2009) και τη θέσπιση νομοθεσίας για υποστήριξη των κοινοτικών μέσων επικοινωνίας.

«Τον Απρίλιο του 2011, το ΚΚΜΕ διοργάνωσε ένα διήμερο συνέδριο για bloggers με τη συμμετοχή νέων από όλο το νησί. Bloggers, ακτιβιστές, φοιτητές και ακαδημαϊκοί συγκεντρώθηκαν στο Κέντρο, στην ουδέτερη ζώνη στη Λευκωσία, για να συζητήσουν για την επανάσταση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που λαμβάνει χώρα σε ολόκληρη την περιοχή. Η εκδήλωση περιλάμβανε και ζωντανή διαδικτυακή σύνδεση με πάνελ Αιγυπτίων bloggers και δημοσιογράφων, δίνοντας την ευκαιρία στους Κύπριους συμμετέχοντες να συνομιλήσουν απ' ευθείας μαζί τους για τις εμπειρίες τους. Το θάρρος, η ακεραιότητα και η γενναιότητα των ανθρώπων αυτών μας εμπνέουν να συνεχίσουμε το έργο μας. Για μένα, αυτό ήταν βασικό σε σχέση με το όλο έργο που επιτελεί το ΚΚΜΕ - τη δημιουργία διασυνδέσεων, την προώθηση της ανθρώπινης επαφής και την αξιοποίηση των δωρεάν εργαλείων που έχουμε στη διάθεσή μας με στόχο την ενθάρρυνση της ελεύθερης έκφρασης για θετική αλλαγή.»

*Sarah Malian, Λειτουργός Επικοινωνίας (Outreach Officer),
Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου*

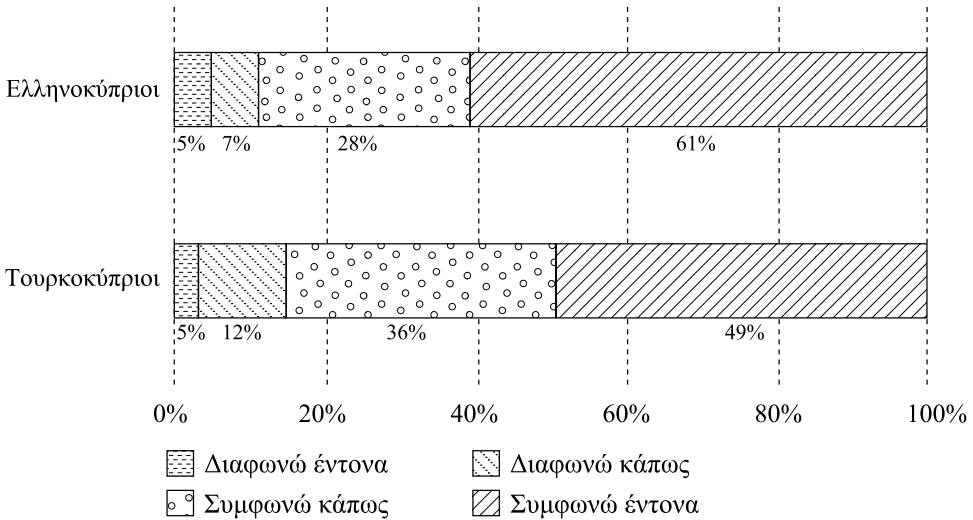
Το πρόγραμμα ACT και οι εταίροι του υποστήριξαν με συνέπεια μια πολιτική που ευνοεί τη συμμετοχή των πολιτών στην επίλυση της διένεξης στην Κύπρο. Πρόκειται για μια πολιτική που πηγάζει από τις απόψεις των ίδιων των Κυπρίων. Για παράδειγμα, πολίτες και από τις δύο κοινότητες υποστηρίζουν σθεναρά την ιδέα μιας σειράς άτυπων, ανοικτών συναντήσεων με τη συμμετοχή των διαπραγματευτικών ομάδων, που θα επιτρέπει τη συζήτηση της ειρηνευτικής διαδικασίας απ'ευθείας με το κοινό. Κατά παρόμοιο τρόπο, και οι δύο κοινότητες υποστηρίζουν ένθερμα τη χρήση της τεχνολογίας για ενημέρωση αναφορικά με την πρόοδο της ειρηνευτικής διαδικασίας και ως ένα μηχανισμό συμμετοχής του λαού. Τέλος, οι Κύπριοι στην πλειοψηφία τους συμφωνούν ότι κάθε φορά που σημειώνεται σύγκλιση στην ειρηνευτική διαδικασία, οι σχετικές λεπτομέρειες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες στο λαό για εξέταση, ακόμη και ενόσω η συζήτηση των υπολοίπων θεμάτων βρίσκεται υπό εξέλιξη.⁷⁴ Αυτός ο διάφανος και ανοικτός τύπος σχεδιασμός απαιτεί μια εκ βάθρων αναδιαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ των ηγετών, των συνεργατών τους, των πολιτικών κομμάτων, ηγετικών προσωπικοτήτων της κοινωνίας με επιρροή, της διεθνούς κοινότητας και των ψηφοφόρων.

Αυτοί που συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις θα πρέπει να αφιερώνουν χρόνο για να επισκέπτονται δήμους και χωριά, ώστε να συζητούν την ειρηνευτική διαδικασία απ'ευθείας με τους πολίτες - Πηγή: Κύπρος 2015, 2012

Οι ηγέτες θα πρέπει να καθιερώσουν ένα σύστημα, χρησιμοποιώντας τεχνολογία όπως το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να ενημερώνουν απ'ευθείας το λαό για την ειρηνευτική διαδικασία και να ζητούν τις απόψεις του

Πηγή: Κύπρος 2015 , 2012

Η πολιτική της συμμετοχής του λαού στη λήψη αποφάσεων ως ένα μέσο προώθησης της διακοινοτικής συμφιλίωσης εφαρμόστηκε στην πράξη στο χωριό Ποταμιά, μέσα από το Πρόγραμμα «Κοινό Μέλλον»⁷⁵. Μετά από σχετικό αίτημα του Ελληνοκύπριου και του Τουρκοκύπριου κοινοτάρχη, το πρόγραμμα ACT διευκόλυνε μια διαδικασία διαβούλευσης στην κοινότητα, στα πλαίσια ενός έργου των κατοίκων για αποκατάσταση ενός παλιού τουρκοκυπριακού σπιτιού και τη μετατροπή του σε μουσείο. Το UNDP-ACT βοήθησε στον εντοπισμό εμπειρογνομόνων με πείρα στο συμμετοχικό προγραμματισμό και την κατάρτιση προϋπολογισμού ώστε να βοηθήσει τους κατοίκους του χωριού να διασφαλίσουν τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή στο έργο. Το σχέδιο συνδύασε τις βέλτιστες πρακτικές της συμμετοχικής δράσης με την τοπική διαδικασία λήψης αποφάσεων, επιτρέποντας έτσι στα μέλη της κοινότητας να λάβουν αποφάσεις αναφορικά με την αποκατάσταση, χρήση και διαχείριση του μουσείου τους. Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του έργου υπήρξε η τολμηρή απόφαση για εμπλοκή πρώην Τουρκοκύπριων κατοίκων, που ζουν σήμερα σε χωριά της τουρκοκυπριακής

κοινότητας. Στα πλαίσια του έργου συστήθηκε το Συμβούλιο Κληρονομιάς, μια δημοκρατική δομή έκφρασης των σχεδίων και οραμάτων των ντόπιων, και μέσα σε μερικούς μήνες, ποσοστό πέραν του 90% των κατοίκων του χωριού συνέβαλε με τις ιδέες του στο έργο αποκατάστασης. Τέλος, οι συμμετοχικές διαδικασίες, οι οποίες βρίσκονταν στο επίκεντρο της εμπλοκής του προγράμματος ACT, λειτούργησαν ως ένα μέσο οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των σημερινών και των πρώην κατοίκων.

«Νιώσατε ποτέ ανατριχίλα βλέποντας απλώς δύο ανθρώπους από δύο διαφορετικές κοινότητες να τα βρίσκουν μεταξύ τους τόσο καλά; Εγώ ναι, την πρώτη φορά που επισκέφθηκα το χωριό για να διαπιστώσω σε τι είδους έργα θα μπορούσαμε να εμπλακούμε μαζί με την τοπική κοινότητα.»

Suna Evran, Συντονίστρια Έργου, Κοινό Μέλλον / Έργο Ποταμιάς

Κατά τη διάρκεια του έργου, οι σχέσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων διέπονταν από τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων. Οι συμμετέχοντες συνειδητοποίησαν ότι οι κανόνες της «διακυβέρνησης μέσω της συζήτησης» δημιουργούσαν ένα περιβάλλον όπου η ανάγκη για συνεργασία και επίδειξη σεβασμού προς τους άλλους, με στόχο την επίτευξη πρακτικής συναίνεσης, υπερίσχυε όλων των άλλων διαφορών.

Αυτές οι εμπειρίες υποστηρίζουν ένθερμα την ιδέα μιας επίσημης πολιτικής για διακοινοτική συμφιλίωση, η οποία θα διαμορφωθεί γύρω από έργα συμμετοχικής λήψης αποφάσεων, που είναι ικανά να επανασυνδέσουν τους σημερινούς με τους προηγούμενους κατοίκους πρώην μεικτών περιοχών του νησιού. Μια τέτοια πολιτική θα μπορούσε να υιοθετηθεί και από τους δύο ηγέτες, ώστε να προσφέρει τοπικά κοινωνικοοικονομικά κίνητρα που θα ενθαρρύνουν τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους να συνεργαστούν για την αποκατάσταση φυσικών χώρων κοινής αξίας.

Κεφάλαιο 5

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

«ΕΙΝΑΙ Η ΔΡΑΣΗ, ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ, ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΣΗΜΑΣΙΑ. ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟ ΣΩΣΤΟ. ΜΠΟΡΕΙ ΥΠΟ ΤΗ ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΕΠΟΧΗ, ΝΑ ΜΗΝ ΥΠΑΡΞΕΙ ΚΑΝΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ. ΑΛΛΑ ΑΥΤΟ ΔΕΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟ ΣΩΣΤΟ. ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΜΑΘΕΙΣ ΠΟΤΕ ΠΟΙΑ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΣΟΥ ΔΡΑΣΗΣ. ΑΝ ΟΜΩΣ ΔΕΝ ΚΑΝΕΙΣ ΤΙΠΟΤΑ, ΔΕΝ ΘΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΚΑΝΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ.»

ΜΑΧΑΤΜΑ ΓΚΑΝΤΙ

Το πρόγραμμα ACT είναι πλέον συνώνυμο με την εξέλιξη μιας δραστήριας διακοινοτικής κοινωνίας των πολιτών στην Κύπρο. Ενισχύοντας τις προσπάθειες των πρωτοπόρων της δικοινοτικής συνεργασίας, οι ακτιβιστές της κοινωνίας των πολιτών έχουν αναπτύξει την εμπιστοσύνη και τις δεξιότητες που απαιτούνται για να αρχίσουν να αμφισβητούν το στάτους κβο της διαίρεσης της Κύπρου μέσω μιας δημοκρατικής και χωρίς αποκλεισμούς δημόσιας συζήτησης. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος ACT, η κυπριακή κοινωνία των πολιτών ανέπτυξε τη γνώση και τα δίκτυά της, ώστε να διεκδικεί ρόλο εταίρου με τους πολιτικούς στη χάραξη μιας πορείας προς κοινούς στόχους. Η παγκόσμια σημασία του έργου αυτού υπογραμμίζεται στην έκθεση της Επιτροπής της Κοινοπολιτείας για το Σεβασμό και την Κατανόηση του 2007 με τίτλο *Μονοπάτια της Κοινωνίας των Πολιτών για την Ειρήνη*⁷⁶, όπου καταγράφεται η ανάγκη για προσεγγίσεις χωρίς αποκλεισμούς στην οικοδόμηση ειρηνικών κοινωνιών:

«Το αίσθημα του αποκλεισμού ενδέχεται να προκύψει ακόμη και σε εδραιωμένα, συμμετοχικά δημοκρατικά συστήματα. Αυτό οφείλεται στο ότι η πολιτική ένταξη δεν αφορά μόνο τη μορφή των πολιτικών συστημάτων (για παράδειγμα το εκλογικό σύστημα)

αλλά, σε εξίσου σημαντικό βαθμό, το πώς η πολιτική συμμετοχή διευκολύνεται μέσα από τον πολιτικό κύκλο. Συνεπώς, ο τρόπος διαχείρισης των συζητήσεων σε τοπικά και εθνικά φόρα, περιλαμβανομένου και του ίδιου του κοινοβουλίου, θα αντικατοπτρίζει το βαθμό στον οποίο οι κανόνες εμπλοκής, γραπτοί ή άγραφοι, προφέρουν ένα περιβάλλον που να επιτρέπει την έκφραση των συγκρούσεων. Θα αντανακλάται επίσης σε ένα πλαίσιο που επιτρέπει ή δεν επιτρέπει στα μέλη να εκφράσουν τις έντονες ανησυχίες τους και να αισθανθούν ότι εισακούονται και ως εκ τούτου τυγχάνουν σεβασμού.»

Η συμβολή του UNDP και του USAID στη διαδικασία συμφιλίωσης στην Κύπρο και η υποστήριξή τους προς την κυπριακή κοινωνία των πολιτών που εργάζεται για την ειρήνη, ευθυγραμμίζονται με μια ευρύτερη διεθνή συναίνεση που προτάσσει νέες μορφές πολιτικής συμμετοχής, δίνει έμφαση στη μη δογματική και μη τοπικιστική εκπαίδευση καθώς και στη διεύρυνση κοινωνικοπολιτικών μηχανισμών που προάγουν την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του αμοιβαίου σεβασμού και της αξιοπρέπειας.

Η ΚΑΤΑΤΑΣΤΑΣΗ ΩΣ ΕΧΕΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το 1998, όταν τέθηκε σε εφαρμογή το Δικοινοτικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, η κυπριακή κοινωνία των πολιτών βρισκόταν ακόμη στα σπάργανα. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, ως αποτέλεσμα των συνεχών και συντονισμένων προσπαθειών για αλλαγή αντιλήψεων μέσα από τη συνηγορία, η κοινωνία των πολιτών ανθεί σε όλο το νησί. Το UNDP και το USAID, μαζί με τους εταίρους τους από την κοινωνία των πολιτών, έχουν αξιοποιήσει ένα συνδυασμό έρευνας, εργαλείων ευαισθητοποίησης του κοινού και οικοδόμησης σχέσεων με υπεύθυνους λήψης αποφάσεων, με στόχο να αποδείξουν πώς η κοινωνία των πολιτών μπορεί να υπηρετήσει το λαό.

Η αναγνώριση σήμερα, από πολιτειακούς και πολιτικούς ηγέτες σε όλη την Κύπρο, της συμβολής της κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη και τη συμφιλίωση, μαρτυρεί την επίτευξη του στόχου αυτού. Σήμερα, οι ηγέτες της κοινωνίας των πολιτών είναι σε θέση να συζητούν με πολιτικούς και υπεύθυνους λήψης αποφάσεων στην Κύπρο

και στην Ευρώπη τρόπους δημιουργίας μιας ειρηνευτικής διαδικασίας που θα θέσει επιτέλους τέρμα στη διένεξη της Κύπρου. Για παράδειγμα, το 2012, μια ομάδα Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων ηγετικών προσωπικοτήτων της κοινωνίας των πολιτών ηγήθηκε συζήτησης στη Βρετανική Βουλή των Κοινοτήτων, που φιλοξένησε η Βρετανική Παγκοσμιτική Κοινοβουλευτική Ομάδα για Θέματα Διενέξεων (APPGCI⁷⁷), με υψηλού επιπέδου συμμετοχή της Βρετανικής Κυβέρνησης, Βρετανών βουλευτών, Κυπρίων εμπειρογνομόνων και εκπροσώπων της κυπριακής διασποράς στο Λονδίνο. Οι παρευρισκόμενοι άκουσαν την κυπριακή ομάδα να εκφράζει μια κοινή θέση, να καλεί σε μια νέα προσέγγιση στις διαπραγματεύσεις για την Κύπρο: Μια προσέγγιση που απαιτεί τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση της ειρηνευτικής διαδικασίας, ώστε να επιτρέπει την αρμονική συνεργασία των συμμετεχόντων από τον πρώτο πυλώνα (τους ηγέτες), το δεύτερο πυλώνα (την κοινωνία των πολιτών) και τον τρίτο πυλώνα (το ευρύτερο κοινό). Μέσα από την εκδήλωση αυτή στο Λονδίνο, η κυπριακή κοινωνία των πολιτών άρθρωσε μια διακοινοτική θέση που χαρακτηρίζεται από συνοχή και η οποία, σε περίπτωση εφαρμογής της, θα διευρυνε τη συμμετοχή στην ειρηνευτική διαδικασία, ώστε να περιλαμβάνει παραδοσιακά περιθωριοποιημένες ομάδες όπως είναι οι γυναίκες και οι νέοι, ενώ θα αναγνωρίζει επίσημα τη φωνή και τις εμπειρίες των ομάδων εκείνων που έχουν ήδη εξεύρει τρόπους να υπερπηδούν την πολιτική και κοινωνικοοικονομική διαίρεση του νησιού.

Η επιτυχία της εκδήλωσης του Λονδίνου σηματοδότησε την αλλαγή στάσεων απέναντι στις διακοινοτικές σχέσεις, τόσο στην Κύπρο όσο και εντός της κυπριακής διασποράς. Σήμερα, το 63% των Ελληνοκυπρίων και το 41% των Τουρκοκυπρίων πιστεύει ότι δραστηριότητες που φέρνουν κοντά τις δύο κοινότητες προωθούν τη συμφιλίωση. Ταυτόχρονα, το 54% των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων τοποθετούνται υπέρ της διανομής σε ολόκληρο το νησί εκπαιδευτικού υλικού που θα ετοιμαστεί από κοινού με στόχο την προαγωγή μιας πολυπρισματικής κατανόησης του παρελθόντος.⁷⁸ Εν τω μεταξύ, οι στάσεις απέναντι στην κοινωνία των πολιτών και η αναγνώρισή της ως μιας θεμιτής παρουσίας στην ειρηνευτική διαδικασία έχουν επίσης διαφοροποιηθεί με την πάροδο του χρόνου. Γενικά, οι πολίτες και στις δύο κοινότητες θεωρούν ότι οι δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών έχουν θετικό αντίκτυπο στην αλλαγή στάσεων απέναντι στις διακοινοτικές σχέσεις⁷⁹ ενώ η πλειοψηφία των Κυπρίων, με ποσοστό πέραν του 80% σε κάθε κοινότητα, δήλωσε ότι επιθυμεί να δει μια ισχυρή κοινωνία των πολιτών να διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο στην ειρηνευτική

διαδικασία, με την προϋπόθεση ότι θα είναι πραγματικά αντιπροσωπευτική των ανησυχιών και προτεραιοτήτων των πολιτών⁸⁰.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Παρά το γεγονός ότι το πρόγραμμα ACT ολοκλήρωσε το έργο του το Σεπτέμβριο του 2013, τα θετικά στοιχεία που έχει αποκομίσει η διακοινοτική κοινωνία των πολιτών στο τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης παρέχουν στους Κύπριους πολίτες ισχυρά εφόδια ώστε να αποτελούν σημαντικούς εταίρους στην αναζήτηση διευθέτησης του Κυπριακού. Οι ίδιες οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αντιλαμβάνονται ότι έχουν ακόμη πολλά να κάνουν για να μπορούν να συναγωνιστούν τις ισχυρές οργανώσεις ψηφοφόρων σε άλλα μέρη του κόσμου, οι οποίες εκπροσωπούν με συνέπεια τη φωνή του ευρύτερου κοινού. Ωστόσο, η κυπριακή κοινωνία των πολιτών διαθέτει ήδη πολλά από τα ποιοτικά γνωρίσματα που απαιτούνται ώστε να συνεχίσει το ταξίδι αυτό, ενώ μέσα από την εδραίωση νέου είδους συνεταιρισμών, τόσο εντός όσο και εκτός Κύπρου, όσοι εργάζονται για την ειρήνη θα μπορούν να επωφεληθούν από την ανταλλαγή γνώσεων και βέλτιστων πρακτικών.

Οντως, πολλές οργανώσεις αξιοποιούν τις εμπειρίες που έχουν αποκομίσει μέσα από τη διαδικασία συμφιλίωσης στην Κύπρο ώστε να διασυνδεθούν με το ευρύτερο διεθνές κίνημα της κοινωνίας των πολιτών, το οποίο ασχολείται σήμερα με παγκόσμια ζητήματα όπως είναι η εξάλειψη της φτώχειας και η κλιματική αλλαγή. Για παράδειγμα, το 2012, η Παγκύπρια Πλατφόρμα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την Ανάπτυξη (CYINDEP⁸¹) διοργάνωσε στη Λευκωσία ένα συμπόσιο της κοινωνίας των πολιτών και συζήτηση πάνελ υψηλού επιπέδου για την ατζέντα μετά το 2015. Η διοργάνωση αυτή με τίτλο *Ο κόσμος που θέλουμε – Συμπόσιο Παγκόσμιας Κοινωνίας των Πολιτών: Ασφάλεια των Τροφίμων και Διατροφή στο Πλαίσιο Ανάπτυξης μετά το 2015*⁸² δημιούργησε ένα φόρουμ που επιτρέπει σε κυπριακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και εμπειρογνώμονες να εξετάσουν, μέσα από μια κριτική προσέγγιση, το ρόλο της Κύπρου στην υποστήριξη της διεθνούς ανάπτυξης. Κατά παρόμοιο τρόπο,

---

το δίκτυο ΜΚΟ για την οικοδόμηση της ειρήνης *Peace it Together*⁸³, έτυχε υ ποστήριξης από το πρόγραμμα ACT για τη φιλοξενία της Διαπεριφερειακής Διάσκεψης «*Η Δύναμη του Ενός*»⁸⁴ που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία τον Οκτώβριο του 2012. Η διάσκεψη, που προσέλκυσε 200 σύνεδρους από 28 χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής καθώς και από την Κύπρο, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην ενίσχυση της θέσης του νησιού ως ένα σταυροδρόμι ανταλλαγής γνώσεων γύρω από την καινοτομία με πρωτοβουλία των πολιτών και πρακτικές κοινωνικής αλλαγής κατά τη διάρκεια περιόδων μετάβασης. Λειτουργήσε ως ένα φόρουμ για προώθηση της καινοτομίας, ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και δικτύωση, και οι σύνεδροι υιοθέτησαν διαπεριφερειακά έργα συνεταιρισμού μεταξύ κυπριακών, αραβικών και ανατολικοευρωπαϊκών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Συγκεκριμένα, επέτρεψε σε οργανώσεις της κυπριακής κοινωνίας των πολιτών να μοιραστούν τη συσσωρευθείσα εμπειρία και γνώση τους σε ένα φάσμα τομέων με ομολόγους τους από χώρες της περιοχής που καλύπτει η Ευρωπαϊκή Γειτονία.

Αξιοποιώντας αυτή την εμπειρία, οι κυπριακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών εργάζονται για να αναπτύξουν μια εξειδικευμένη διαδικτυακή πύλη ανταλλαγής γνώσεων που θα αποτελέσει χώρο έκφρασης της εμπειρογνωμοσύνης τους σε θέματα κοινωνικής συνοχής. Η πλατφόρμα αυτή, με την ονομασία «*Μαχαλάς*» (που στα αραβικά, στα ελληνικά, στα τουρκικά και σε πολλές άλλες γλώσσες σημαίνει *γειτονιά*), θα προσφέρει στους ακτιβιστές της κοινωνίας των πολιτών από την Κύπρο, τις αραβικές χώρες και την Ευρώπη, ένα χώρο εικονικών τηλεδιασκέψεων για ανταλλαγή ιδεών και οικοδόμηση διαπεριφερειακών συνεταιρισμών προς υποστήριξη του έργου τους σε θέματα κοινωνικής συνοχής και συμφιλίωσης. Ο *Μαχαλάς* θα φιλοξενεί αριθμό διαδραστικών εργαλείων μάθησης που αναπτύσσονται από κυπριακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, επιτρέποντας την αλληλεπίδραση, την καινοτομία και το σχεδιασμό κοινών έργων. Μια από τις καινοτομίες που είναι διαθέσιμες μέσω της πλατφόρμας *Μαχαλάς* είναι ο Δείκτης Κοινωνικής Συνοχής και Συμφιλίωσης (SCORE). Ο Δείκτης SCORE αποτελεί έναν επαναστατικό τρόπο μέτρησης και ανάλυσης της προόδου προς τη συμφιλίωση, που εντοπίζει τους σημαντικότερους δείκτες κοινωνικής συνοχής οι οποίοι χρήζουν προσοχής ώστε να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής και η αποτελεσματικότητα της συμφιλίωσης. Το εργαλείο αυτό αποτελεί μια σημαντική συμβολή της κυπριακής κοινωνίας των πολιτών στην πρακτική πτυχή της οικοδόμησης

της ειρήνης και τα αποτελέσματά του μπορούν να προσφέρουν τεκμηριωμένες επιλογές πολιτικής για υπεύθυνους λήψης αποφάσεων και όσους εργάζονται για την προώθηση μιας διευθέτησης του Κυπριακού, ενώ διερευνάται παράλληλα και η δυνατότητα εφαρμογής του και σε άλλες χώρες όπου υπάρχουν συγκρούσεις.

Η ενεργός και δραστήρια κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο έχει ενθαρρύνει τους Κύπριους να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της ειρήνης. Η ανάδυση μιας ταυτότητας της διακοινοτικής κοινωνίας των πολιτών έχει δώσει στους Ελληνοκύπριους και στους Τουρκοκύπριους ένα βήμα ώστε να αναλογιστούν τον εαυτό τους, όχι μόνο σε σχέση ο ένας με τον άλλο, αλλά και τη θέση τους στον κόσμο γενικότερα. Με την οικονομική κρίση του 2013, πολλοί έχουν συνειδητοποιήσει ότι η Κύπρος δεν είναι άτρωτη μπροστά στις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης και ότι η επίλυση των προβλημάτων στην Κύπρο δεν μπορεί να επιτευχθεί σε απομόνωση από τα διεθνή γεγονότα. Η διασύνδεση μεταξύ εθνικού και παγκόσμιου επιπέδου έχει οδηγήσει πολλούς Κύπριους σε αναθεώρηση των στάσεών τους απέναντι στην παγκόσμια πολιτότητα και τι σημαίνει αυτή για τον κόσμο του σήμερα. Η γειτνίαση του νησιού με κοινωνίες που βιώνουν βίαιες συγκρούσεις και τις επιπτώσεις κοινωνικοπολιτικών αναταράξεων έχει αναγκάσει πολλούς Κύπριους να αμφισβητήσουν τη λογική της διαίρεσης του νησιού. Όσοι έχουν αναλάβει κεντρικό ρόλο στην οικοδόμηση των δομών της κοινωνίας των πολιτών στην Κύπρο αναγνωρίζουν ότι οι εμπειρίες της Κύπρου στη διαχείριση συγκρούσεων και την οικοδόμηση της ειρήνης μπορούν να εφαρμοστούν και αλλού, γεγονός που θα συνέβαλλε στη διασύνδεση του νησιού με την **παγκόσμια ατζέντα για το κοινωνικό καλό**⁸⁵. Η Κύπρος μπορεί να ανταλλάξει εμπειρίες για τη συμμετοχή των πολιτών με τους γείτονές της, να δείξει πώς η ενεργός πολιτότητα μπορεί να εφοδιάσει τους απλούς ανθρώπους με πιο αποτελεσματικά πνευματικά εργαλεία τα οποία θα συμβάλουν στην οικοδόμηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Με άλλα λόγια, ο θετικός ρόλος που διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών στην επίλυση των προβλημάτων στην Κύπρο προσφέρεται ως μοντέλο μίμησης για την ευρύτερη περιοχή, δίνοντας έτσι στην Κύπρο την ευκαιρία να διαδραματίσει περιφερειακό ηγετικό ρόλο στην επίτευξη μιας σημαντικής κοινωνικής μετάβασης.

Παραπομπές

Charalambidou, I., Gücel, S., Kassinis, N., Turkseven, N., Fuller, W., Kuyucu, A., & Yorgancı, H. 2008. *Waterbirds in Cyprus, 2007-2008*. Nicosia: Unit of Environmental Studies (Cyprus Centre of European and International Affairs), Turkish-Cypriot Biologists Association, and Cyprus Game Fund. Funded by UNDP-ACT.

CIVICUS. 2005. *CIVICUS: Civil Society Index Report for Cyprus*. Nicosia: Management Centre of the Mediterranean and Intercollege.

Cyprus 2015. 2012. *Understanding the public dimension of the Cyprus peace process*. Nicosia: Cyprus 2015 project. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en

IDEA. 2003. *Reconciliation after violent conflict*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA). Available at: http://www.idea.int/publications/reconciliation/upload/reconciliation_chap01.pdf

Lonergan, S. 2004. "Mapping the Environment to Improve Security". *Poverty Times* #2. <http://www.grida.no/publications/et/ep2/page/2488.aspx>

Papadakis, Y. 2005. *Echoes from the dead zone*. London: I.B. Tauris

Sen, A., Alderdice, J., Appiah, K.A., Clarkson, A., Heyzer, N., Hossain, K., H, E., Maathai, W.M., Nettleford, R., Rwabyomere, J., Turnbull, L. 2007. *Civil paths to peace: a report of the commonwealth commission on respect and understanding*. Commonwealth Secretariat: London, UK. Accessible at: <http://www.thecommonwealth.org/files/227381/FileName/CivilPathstoPeace978-1-84859-001-4web-secure.pdf>

UNDP. 2007. *Inter-communal co-operation for whey management*. Accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/ACT_Final%20Report_Whey%20management.pdf

UNDP. 2007. *Report on a quantitative household survey on the level of trust between the two communities in Cyprus*. Nicosia: UNDP-ACT.

UNDP. 2008. *Corporate Environmental Responsibility in Cyprus: Bridging the Gap between knowledge and action*. Nicosia: Cyprus Chamber of Commerce and Industry and Turkish Cypriot Chamber of Commerce. Accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/cer_en.pdf

UNDP. 2008. *Report on a quantitative survey on perceptions on sustainable development and climate change in Cyprus*. Nicosia: RAI consultants. Available upon request from UNDP.

UNDP. 2008. UNDP-ACT Annual Report.

UNDP. 2009. *Youth in Cyprus – Aspirations, Lifestyles and Empowerment*. Nicosia: University of Nicosia and KADEM. Available at: http://www.undp-act.org/data/ads/cyprus_hd_report_2009_website_version2.pdf

UNDP. 2011. *Economic Interdependence in Cyprus*. Nicosia: Cyprus Chamber of Commerce and Industry and Turkish Cypriot Chamber of Commerce. Available at: <http://www.cpnnet.net/assets/files/report.pdf>

UNDP. 2011. *Navigating the Paradigm Shift: Challenges and opportunities for the two communities of Cyprus, in the search for sustainable patterns of economic and social development*. Nicosia: Cyprus 2015 project. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=6%3Areports&Itemid=34&lang=en

UNDP. 2011. Participatory development models – the Cypriot experience. Nicosia: UNDP-ACT. Available at: http://issuu.com/undp_in_europe_cis/docs/future_together_research

UNDP. 2011. Participatory development training manual. Nicosia: UNDP-ACT. Available at: <http://www.undp-act.org/data/articles/FT%20TRAINING%20MANUAL%20WEB.pdf>

UNDP. 2012. *Report on General Population Quantitative Research Project 2012 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”*. Nicosia: UNDP-ACT

UNDP. 2012. *Negotiating the core issues*. Nicosia: Cyprus 2015. Accessible at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=8%3Apolicy-brief&Itemid=34&lang=en

UNDP. 2012. *Beyond the deadlocks, redesigning the Cyprus peace process*. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Abeyond-the-deadlocks-redesigning-the-cyprus-peace-process&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en

UNDP. 2012. *Gender participation in the peace talks*. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=90%3Agender-participation-in-the-peace-talks&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en

PRIO. 2012. *Women’s Peace in Cyprus: Recommendations of the Gender Advisory Team (GAT) on Implementing UNSCR 1325 Provisions on Women, Peace and Security*. Nicosia: PRIO. Available at: http://media.wix.com/ugd//553524_7ac79c667b09943ec66546c610fa1b6b.pdf

Σημειώσεις Τέλους

---

¹ Civil Paths to Peace available at <http://secretariat.thecommonwealth.org/files/227381/FileName/CivilPathstoPeace978-1-84859-001-4web-secure.pdf>

² The International Covenant on Civil and Political Rights is accessible at: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>

³ <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/226-initiatives/32340-panel-of-eminent-persons-on-united-nations-civil-society-relations-cardoso-panel.html>

⁴ The UN General Assembly Resolution A/RES/66/288, “The future we want”, of 11th September 2012 is available at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288

⁵ The CIVICUS report can be found at: http://www.intercollege.ac.cy/media/Civicus/CIVICUS7Apr06_summary.pdf

⁶ UNDP-ACT: www.undp-act.org

⁷ The 29th June 2012, Report of the Secretary-General on the United Nations operation in Cyprus is accessible at: http://www.unficyp.org/media/SG%20Reports/SG_Report_29_June_2012_S_2012_507.pdf

⁸ Report of the Secretary-General on the United Nations operation in Cyprus, S/2010/605, 26 November 2010

⁹ UNSC resolution 1325 is available at: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>

¹⁰ Information on the Green Line Trade Regulation is accessible at: http://ec.europa.eu/cyprus/turkish_cypriots/green_line_regulation/index_en.htm

¹¹ Information on the Economic Interdependence project is accessible at: www.cpnnet.net

¹² More information on Green Line trade can be obtained from the Cyprus Chamber of Commerce and Industry and the Turkish Cypriot Chamber of Commerce, or through the Economic Interdependence website: www.cpnnet.net

¹³ Assessment of current economic interdependence between the Greek Cypriot and the Turkish Cypriot communities and recommendations for reinforced economic convergence can be found at: www.cpnnet.net

¹⁴ The “Nine O’Clock News in 2030” film can be watched at: <http://www.youtube.com/watch?v=Pbrk1i4xXBI>

¹⁵ ENVSEC: <http://www.envsec.org>

¹⁶ Stephen Lonergan, 2004. “Mapping the Environment to Improve Security”. Poverty Times #2. <http://www.grida.no/publications/et/ep2/page/2488.aspx>

¹⁷ Information about the Nicosia Master Plan is accessible at: http://www.nicosia.org.cy/english/enniaio_omada_meletis.shtm

-
- ¹⁸ COAG produced a film entitled “Together with Nature”, promoting inter-communal co-operation on organic farming, which can be viewed at:
<http://www.youtube.com/watch?v=0Ex9h6Vx2yc&list=PL6764A0A17F1F86F0&index=20>
- ¹⁹ The report: Corporate Environmental Responsibility in Cyprus: Bridging the Gap between knowledge and action, is accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/cer_en.pdf
- ²⁰ The MADAG whey management report is accessible at:
http://www.undp-act.org/data/articles/ACT_Final%20Report_Whey%20management.pdf
- ²¹ Information on the IBARESS project is accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/pfs_pim002_ibaress_ii_gc.doc and http://www.undp-act.org/data/articles/pfs_pim005_ibaress_ii_tc.doc
- ²² An outline of one of these biodiversity projects can be found at:
http://www.undp-act.org/data/articles/pfs_pim094_rare_cyprus_plants_buffer_zone.doc
- ²³ The waterbird survey results can be found at:
<http://www.undp-act.org/data/articles/waterbirds%20book%20final.pdf>
- ²⁴ More information about the Aarhus convention can be found at: <http://www.unece.org/env/pp/introduction.html>
- ²⁵ Directive 2001/42/EC on Strategic Environmental Assessment can be found at:
<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>
- ²⁶ The report “quantitative survey on perceptions on sustainable development and climate change in Cyprus” can be obtained from UNDP upon request.
- ²⁷ The report, entitled “Navigating the Paradigm Shift: Challenges and opportunities for the two communities of Cyprus, in the search for sustainable patterns of economic and social development”, is accessible at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=6%3Areports&Itemid=34&lang=en
- ²⁸ The Cyprus Environmental Stakeholder Forum (CESF) can be found at: www.cyef.net
- ²⁹ More information on the 15th session of the Commission on Sustainable Development (CSD), can be found at: <http://www.unhabitat.org/content.asp?cid=4773&catid=7&typeid=46>
- ³⁰ More about the work of the Kontea Heritage Foundation is available at: <http://konteaheritage.com/>
- ³¹ The report “Participatory development models – the Cypriot experience”, is available at: http://issuu.com/undp_in_europe_cis/docs/future_together_research
- ³² More information about the civil society fair is available at:
<http://www.undp-act.org/default.aspx?tabid=104&it=1&mid=789&itemid=0&langid=1&extralid=40>
- ³³ More information on the CSSP is accessible at: <http://www.intrac.org/pages/en/ccssp2008.html>
- ³⁴ MC-MED: <http://www.mc-med.eu/>

-
- ³⁵ NGO-SC: <http://www.ngo-sc.org/>
- ³⁶ H4C: <http://www.home4co-operation.info/>
- ³⁷ CCMC: <http://www.cypruscommunitymedia.org/>
- ³⁸ More information about the EU meeting point at:
https://www.facebook.com/pages/The-Meeting-Point/224405661032686?hc_location=stream
- ³⁹ AHDR: <http://ahdr.info/home.php>
- ⁴⁰ Youth Power: <http://youthpowercyprus.org/>
- ⁴¹ SeeD grew out of the Cyprus 2015 project (www.cyprus2015.org) and more information about it can be found at: <http://seedsofpeace.eu/>
- ⁴² Cyprus 2015: <http://cyprus2015.org/>
- ⁴³ Participatory Action Research: http://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_action_research
- ⁴⁴ A view embodied in the 4th Poll of the Cyprus 2015 project, dated 2012:
http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁵ Cyprus 2015 4th Poll: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁶ Cyprus 2015, 4th Poll: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁷ The brief, “negotiating the core issues”, can be found at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=8%3Apolicy-brief&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁸ Referred to in UN Resolution 37/253 of 1983: <http://www.greece.org/cyprus/UNRes37253.htm>
- ⁴⁹ ENGAGE: <http://www.engage4peace.org/>
- ⁵⁰ UNSC resolution 1325 is available at: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>
- ⁵¹ GAT: <http://www.gat1325.org/>
- ⁵² PRIO: www.prio.no/Cyprus
- ⁵³ The PRIO 2012 “Women’s Peace” report can be found at:
http://media.wix.com/ugd//553524_7ac79c667b09943ec66546c610fa1b6b.pdf
- ⁵⁴ Source: UNDP-ACT 2012 report on General Population Quantitative Research Project 2013 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus” – see reference list for more details

-
- ⁵⁵ Report on General Population Quantitative Research Project 2013
“Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”. Nicosia: UNDP-ACT (see reference list).
- ⁵⁶ CCMC: <http://www.cypruscommunitymedia.org/>
- ⁵⁷ AHDR: <http://ahdr.info/home.php>
- ⁵⁸ MIDE project: <http://ahdr.info/viewarticle.php?aid=70>
- ⁵⁹ The Ottoman Period in Cyprus – learning to explore change, continuity and diversity.
Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/low_ottoman_en
- ⁶⁰ Our children, our games. Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/games_8_greek
- ⁶¹ Formerly mixed villages in Cyprus – representations of the past, present and future.
Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/low_mixed_villages_rr_en
- ⁶² Learning to investigate the history of Cyprus through artefacts.
Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/low_artifacts_student_en
- ⁶³ Thinking historically about missing persons. Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/missing_ppl_sl
- ⁶⁴ Question, Examine, Think Critically. Available at: <http://www.ahdr.info/viewarticlesub.php?scid=26>
- ⁶⁵ Youth Power: <http://youthpowercyprus.org/>
- ⁶⁶ Youth in Cyprus – Aspirations, Lifestyles and Empowerment.
Available at: http://www.undp-act.org/data/ads/cyprus_hd_report_2009_website_version2.pdf
- ⁶⁷ Extracted from: Reconciliation after violent conflict. Published by IDEA.
Available at: http://www.idea.int/publications/reconciliation/upload/reconciliation_chap01.pdf
- ⁶⁸ Cyprus 2015: www.cyprus2015.org
- ⁶⁹ Beyond the deadlocks – redesigning the Cyprus peace process.
Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Abeyond-the-deadlocks-redesigning-the-cyprus-peace-process&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en
- ⁷⁰ Gender participation in the peace talks. Available at:
http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=90%3AGender-participation-in-the-peace-talks&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en
- ⁷¹ More about the Participatory Peacemaking Initiative at: <http://www.engi.org.uk/ppp-cyprus/>
- ⁷² Collaborative Media Initiative report available at:
http://www.cypruscommunitymedia.org/index.php?option=com_content&view=article&id=478%3ACollaborative-media-initiative-project-cmi&catid=89%3ACollaborative-media-initiative-project-cmi&Itemid=105&lang=en

---

⁷³ CoE Convention on access to official documents. Available at:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>

⁷⁴ Cyprus 2015 4th poll. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en

⁷⁵ For more information visit: <http://potamiaheritage.com/>

⁷⁶ Civil paths to peace. Available at: <http://secretariat.thecommonwealth.org/files/227381/FileName/CivilPathstoPeace978-1-84859-001-4web-secure.pdf>

⁷⁷ More about APPGCI at: <http://www.conflictissues.org.uk/>

⁷⁸ Report on General Population Quantitative Research Project 2013 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”. Nicosia: UNDP-ACT

⁷⁹ Report on General Population Quantitative Research Project 2012 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”. Nicosia: UNDP-ACT

⁸⁰ Cyprus 2015 4th poll. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en

⁸¹ More about CYINDEP at: <http://www.cyindep.eu/>

⁸² More about the “World we want” event at:
<http://www.beyond2015.org/world-we-want-%E2%80%93-global-civil-society-symposium>

⁸³ More about Peace it Together at: <http://peace-it-together.net/>

⁸⁴ More about the “Power of One” conference at:
<http://peace-it-together.net/inter-regional-conference-2012>

Σχετικά με το σχέδιο του εξωφύλλου

Από ένα κρίσιμης σημασίας αγαθό στην αρχαιότητα και ένα σύμβολο ειρήνης κατά την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων το 2008, η ελιά έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της ζωής των ανθρώπων της Κύπρου από τη Νεολιθική περίοδο. Ως εκ τούτου, ταιριάζει πολύ να χρησιμοποιηθεί εδώ όχι μόνο ως ένα εκφραστικό σύμβολο του νησιού, αλλά και μεταφορικά για το πώς Κύπριοι, από όλα τα κοινωνικά στρώματα, έκαναν τη συμβολή τους στην ειρήνη. Η μακροβιότητα της ελιάς, που μπορεί να ζήσει μέχρι και 700 χρόνια, αντικατοπτρίζει την επιμονή και τη δέσμευση των πολιτών που ασχολούνται με την ειρήνευση στην Κύπρο που έσπειραν τους σπόρους του κινήματος ειρήνευσης στη δεκαετία του 1970 και δεκαετίες μετά συνεχίζουν να υποθάλπουν το έργο αυτό. Ακριβώς όπως ο τρόπος που μεγαλώνει η ελιά γίνεται πιο περίπλοκος και ενδιαφέρον με την πάροδο του χρόνου, έτσι και οι Κύπριοι έχουν αναπτύξει πιο εξελιγμένους και αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης της σύγκρουσης στην Κύπρο κατά τη διάρκεια όλων αυτών των ετών. Πιο συγκεκριμένα, οι ιστορίες που αφηγούνται εδώ δείχνουν σαφώς ότι το έργο της εξεύρεσης μιας διευθέτησης θα πρέπει να το συμμερίζονται τόσο οι πολιτικοί όσο και οι πολίτες. Τονίζεται ότι τα πιο παραγωγικά ελαιόδεντρα απαιτούν καλλιέργεια και φροντίδα. Η κίνηση των πολιτών για την ειρήνευση στην Κύπρο αποτελεί ένα λειτουργήμα για βαθύτατα προσηλωμένους στη ιδέα αυτή ανθρώπους που έχουν εργαστεί επιμελώς, συχνά υφιστάμενοι δριμεία κριτική, για την καλλιέργεια της κοινωνικο-πολιτικής αλλαγής στο επίπεδο του απλού πολίτη. Το βιβλίο αυτό γιορτάζει τα επιτεύγματα πολλών Κυπρίων που συνεχίζουν να κτίζουν το όραμα μιας δυναμικής και πολύμορφης κοινωνίας που να βρίσκεται σε ειρήνη με τον εαυτό της.

